

**Gyakorlati vállalati intézkedések
vállalatok számára az ásványok
ellátási láncában felmerülő
gyermekmunka legrosszabb
formáinak azonosítására és
kezelésére**

**Gyakorlati vállalati
intézkedések vállalatok
számára az ásványok ellátási
láncában felmerülő
gyermekmunka legrosszabb
formáinak azonosítására és
kezelésére**

Jelen kiadvány az OECD főtitkárának felelőssége mellett került kiadásra. Az itt kifejtett vélemények és érvek nem feltétlenül tükrözik sem az OECD, sem az OECD tagállamai, illetve az Európai Unió kormányainak hivatalos álláspontját.

A jelen dokumentum és a benne található térképek nem befolyásolják az egyes területek státuszát vagy szuverenitását, a nemzetközi határokat és az egyes területek, városok és régiók nevét.

Kérjük, erre a kiadványra a következő módon hivatkozzon:

OECD (2017), Gyakorlati intézkedések vállalatok számára az ásványok ellátási láncában felmerülő gyermekmunka legrosszabb formáinak azonosítására és kezelésére

Előszó

A *Gyakorlati vállalati intézkedések az ásványok ellátási láncában felmerülő gyermekmunka legrosszabb formáinak azonosítására és kezelésére* (a továbbiakban a „Gyakorlati intézkedések”) című dokumentum vállalatok számára készült, hogy segítse ásványellátási láncukban a gyermekmunka kockázatának azonosítását, mérséklését és figyelembevételét. A jelen dokumentum alapját *A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás* című kellő gondossági keretrendszer (a továbbiakban a „Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás”) képezi.

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből (1. keretes írás) származó ásványok bányászatában és kereskedelmében érintett „upstream” és „downstream” (azaz az ellátási lánc korábbi vagy későbbi szakaszában jelen lévő) vállalatok alkalmazzanak az ellátási lánc tekintetében átfogó kellő gondossági kockázati keretrendszert az emberi jogok tiszteletben tartása, és a beszerzési döntéseik konfliktusokhoz való hozzájárulásának elkerülése érdekében.

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban szereplő, *A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős globális ellátási lánc tekintetében követendő szakpolitika modellje*¹ a gyermekmunka legrosszabb formáit súlyos, az ásványok kinyeréséhez, szállításához és kereskedelméhez kapcsolódó emberi jogi jogsértésként azonosítja, amit a vállalatok nem tolerálhatnak, amiből nem profitálhatnak, amihez nem járulhatnak hozzá, amit nem támogathatnak és amit nem segíthetnek elő üzletmenetük során.² A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy az ásványok ellátási láncának bármely szakaszában részt vevő vállalatok vállaljanak kötelezettséget a gyermekmunka legrosszabb formáinak ellátási láncukban való felszámolására.

Mindmáig kevés információ áll rendelkezésre arról, hogy az upstream és downstream vállalatok hogyan gyakoroljanak kellő gondosságot a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás által meghatározott, a gyermekmunkával kapcsolatos kockázatokra vonatkozóan. A jelen *Gyakorlati intézkedések az OECD, az Egyesült Nemzetek Szervezete, a*

Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), az USA Nemzetközi Munkaügyi Ügynöksége (ILAB), a Munkaadók Nemzetközi Szervezete (IOE), valamint az UNICEF kiadványait veszik alapul, hogy segítsenek a vállalatoknak beépíteni a gyermekmunka legrosszabb formáinak kockázatára vonatkozó kellő gondosság elvét az ellátási láncbaikba.

1. keretes írás **A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségek definíciója**

Az OECD a következőképp definiálja a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségeket:

„Fegyveres konfliktus, széles körben elterjedt erőszak, ideértve a bűnszervezetek által elkövetett erőszakot, vagy egyéb, az emberek számára súlyos és kiterjedt károkat jelentő kockázatok által sújtott területek. A fegyveres konfliktus számos formát ölthet; lehet nemzetközi vagy nem nemzetközi jellegű, érinthet két vagy több államot, lehet felszabadító háború, lázadás, polgárháború. A nagy kockázatot jelentő térségek közé azon területek tartoznak, ahol igen magas a konfliktus, illetve – az Útmutatás II. mellékletének 1. bekezdésében meghatározottak szerinti – széles körű vagy súlyos visszaélések kialakulásának a kockázata. Az ilyen területeken gyakori a politikai instabilitás vagy az elnyomás, az intézményrendszer gyengesége, a bizonytalanság, a polgári infrastruktúra összeomlása, a széles körben elterjedt erőszak, és a nemzeti és nemzetközi jogszabályok megsértése.”

Forrás: A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás.

A Gyakorlati intézkedések nem fogalmazzak meg az OECD részéről új vagy kiegészítő javaslatokat; céljuk, hogy a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban közzétett, az ásványellátási láncban felmerülő gyermekmunka legrosszabb formáinak azonosítására, értékelésére és kezelésére vonatkozó ajánlások egyszerűen megfogalmazott magyarázatát adják. A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből beszerzett ásványokra vonatkozó, részletes kellő gondossági ajánlásokért a vállalatok tekintsek át a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás teljes szövegét.

Jelen dokumentumot az OECD Titkársága dolgozta ki, az OECD ásványellátási lánc végrehajtási programjában érintett érdekelttel együttműködve. A jelen dokumentumba beépítésre kerültek továbbá az upstream és downstream vállalatoktól, az iparági szövetségektől, a helyi és nemzetközi civil társadalomtól, gyermekjogi szakértőktől, akademikusoktól, az ILO-tól és más, hasonló nemzetközi szervezetektől, valamint az egyes kormányoktól, így többek között az USA Nemzetközi Munkaügyi Ügynökségétől (ILAB) érkezett visszajelzések. 2016 júniusában online konzultáció zajlott a nyilvánosság, és más szakértők visszajelzéseinek becsatornázása érdekében.

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiről

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (Irányelvek) az OECD 1976. évi, Nemzetközi beruházásokról és multinacionális vállalatokról szóló nyilatkozata és határozatai (a továbbiakban a „Nyilatkozat”) négy részének egyikét képezik. A Nyilatkozatban a Csatlakozók azt javasolják, hogy a multinacionális vállalatok tartsák tiszteletben az Irányelvekben megfogalmazott alapelveket és normákat, amelyek célja a nyílt és átlátható nemzetközi befektetési környezet biztosítása, valamint a multinacionális vállalatok pozitív hozzájárulásának ösztönzése a gazdasági, környezeti és társadalmi haladáshoz. Jelenleg 46 ország csatlakozott a nyilatkozathoz: 35 OECD-ország és 11 OECD-n kívüli ország. Az Irányelveket többször is felülvizsgálták, utoljára 2011-ben. Ezek a kormányok által támogatott legátfogóbb ajánlások a felelős üzleti magatartással kapcsolatban. Az Irányelvek a felelős üzleti magatartás kilenc fő területére terjednek ki: az információk közzététele, emberi jogok, foglalkoztatás és munkaügyi kapcsolatok, környezetvédelem, vesztegetés és a korrupció elleni küzdelem, fogyasztói érdekek, tudomány és technológia, verseny és adózás. Az OECD Irányelvekben foglalt ajánlásokat a kormányok a saját területükön vagy onnan működő multinacionális vállalatoknak címzik.

Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveivel kapcsolatos Tanácsi határozat értelmében a Csatlakozóknak létre kell hozniuk egy Nemzeti Kapcsolattartó Pontot (NKP), hogy az OECD Irányelvek hatékonyságát fokozzák promóciós tevékenységek vállalása, az érdeklődések kezelése és azon problémák (panaszos esetek) rendezésében való közreműködés révén, melyek az Irányelvek alkalmazásával kapcsolatban merülnek fel. Az Irányelvek az első olyan nemzetközi eszköz, amely a kellő gondosság kockázatalapú megközelítését beépíti a káros hatásokkal kapcsolatos üzleti etika fő területeibe.

<http://mneguidelines.oecd.org/guidelines/>

A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási láncá tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatásról

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás az OECD Kockázati tudatosságot célzó eszköztárán és az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvein alapul, amelyek az OECD Nemzetközi beruházásokról és multinacionális vállalatokról szóló nyilatkozatának részét képezik. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás kellő gondossági koncepciója összhangban van az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveit érintő, 2011-es továbbfejlesztésben megfogalmazott javaslatokkal.

<http://mneguidelines.oecd.org/mining.htm>

Tartalomjegyzék

Gyermekmunka az ásványok ellátási láncában: Alapvető tények	9
A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás és a gyermekmunka legrosszabb formái 13	
Az ásványok ellátási láncában felmerülő gyermekmunka legrosszabb formáinak	
kezelésére szolgáló, kellő gondosságot célzó lépések	15
1. lépés Stabil vállalatirányítási rendszerek létrehozása	16
2. lépés Kockázati tényezők azonosítása és értékelése, ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáit is	21
3. lépés Az azonosított kockázatok kezelésére szolgáló stratégia kidolgozása és végrehajtása	31
4. lépés A kohó/finomító gyakorlatának független harmadik fél általi ellenőrzése.....	39
5. lépés Éves jelentések készítése az ellátási láncnál alkalmazott kellő gondosságról a gyermekmunka legrosszabb formáinak vonatkozásában.....	40
I. melléklet: Releváns nemzetközi jogi normák	47
II. melléklet: Források (nem teljes körű lista)	50

Táblázatok

1. Válogatott általános bányászati és kőfejtési feladatok, veszélyek és következmények	12
2. Információtípusok az upstream vállalatok kockázatértékeléseihez	23
3. Kockázati mutatók és potenciális adatforrások vállalatok számára.....	27
A.1. A gyermekmunka definíciói	48

Ábrák

1. Üzleti befolyásoló erő és a kellő gondossággal kapcsolatos elvárások	38
---	----

Keretes írások

1. A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségek definíciója.....	4
2. Stabil vállalatirányítási rendszerek meglétének ellenőrzésére szolgáló kérdések.....	20
3. Üzleti partnerek kellő gondossági vizsgálata.....	26
4. Gyermekmunka a kisipari és kisméretű bányászatban.....	34
5. Célzott együttműködés az érdekelttel országos keretek között	36

Gyermekmunka az ásványok ellátási láncában: Alapvető tények

- Nem minden gyermekek által végzett munka minősül gyermekmunkának³, illetve a gyermekmunka nem minden fajtája esik „a gyermekmunka legrosszabb formái” nemzetközileg elismert jogi definíciója alá. A bányászat számos, a nemzetközi jog által „veszélyes munkának” tekintett tevékenységet foglal magába (lásd a jelen dokumentum I. mellékletében). Ilyen tevékenységek például a föld vagy víz alatt végzett munka, a veszélyes gépekkel és eszközökkel való munka, a nehéz terhek mozgatása, valamint az a munka, amelynek során a bányászok veszélyes anyagokkal kerülnek kapcsolatba. Azok a gyermekek, különösképp a lánygyermekek, akik harmadik félként eljáró felnőtteknek dolgoznak, magas kockázatú csoportnak számítanak olyan további problémák kapcsán is, mint a gyermekkereskedelem vagy a szexuális visszaélés veszélye. A szexuális visszaélés és a fizikai bántalmazás – amelyekre a gyermekmunka legrosszabb formáinak definíciói is kiterjednek – a bányászati munka terén is elterjedt. Az 1. táblázat listába szedi a bányászat keretébe tartozó veszélyes munkákat. Számos szakértő megjegyezte, hogy a bányászatban elvétve, vagy egyáltalán nem akad olyan munka, ami ne minősülne veszélyesnek.
- Az ILO 138. számú Egyezménye, azaz az Egyezmény a foglalkoztatás alsó korhatáráról⁴ a gyermekek munkavállalásának alsó korhatárát 15 évben állapítja meg⁵, valamint számos védelmi intézkedést tartalmaz az ilyen dolgozó gyermekek tekintetében.⁶ A 15 éves alsó korhatár kizárólag olyan munkákra vonatkozik, amelyek nem minősülnek a **gyermekmunka legrosszabb formái** közé tartozónak, így például veszélyes munkának, ezek végzése ugyanis tiltott 18 éven aluli személyek számára. Jelen dokumentum I. melléklete további információt biztosít a korhatárokról és a nemzetközi jogszabályokról.
- Az ILO becslése szerint világszerte 168 millió gyermek végez gyermekmunkát. Ebből körülbelül **1 millió gyermek végez bányászati munkát vagy kőfejtést** arany-, ón-, szén-, gyémánt-, ékkő-, kő- és sóbányákban, számuk pedig folyamatosan növekszik.⁷ Csaknem minden gyermekmunkás informális, kisméretű bányákban dolgozik.⁸
- A halálos sérüléseket tekintve a veszélyes munkák közül a bányászat messze a legveszélyesebb szektor a gyermekekre nézve, ahol az átlagos

halálozási ráta szerint az 5 és 17 év közötti gyermekek körében 32 halott jut minden 100.000 teljes munkaidő-egyenértékű (TME) foglalkoztatottra, míg ugyanez az arány 16,8 és 15 halott 100.000 teljes munkaidő-egyenértékű (TME) foglalkoztatottanként a mezőgazdaságban és az építőiparban.⁹ Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma (USDOL) által 2016-ban összeállított, Gyermekmunka vagy kényszmunka útján előállított áruk listája (TVPPRA)¹⁰ 75 ország 139 olyan termékét sorolja fel, amelyekről az USDOL okkal feltételezi, hogy gyermekmunka vagy kényszmunka útján kerültek előállításra; e termékek közül 29 esik az ásványok és kőfejtés körébe.¹¹ A TVPPRA-lista szerint a gyermekmunka az aránybányászat területén elterjedt Bolíviában, Burkina Fasóban, Kolumbiában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban, Ecuadorban, Etiópiában, Ghánában, Guineában, Indonéziában, Maliban, Mongóliában, Nicaraguában, Nigerben, Nigériában, Észak-Koreában, Peruban, a Fülöp-szigeteken, Szenegálban, Szudánban, Suriname-ban, Tanzániában és Ugandában.¹²

- Az ILO 182. számú, a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról szóló Egyezménye¹³ szerint „a gyermekmunka legrosszabb formái” kifejezés magában foglalja:
 - A rabszolgaság vagy a rabszolgasághoz hasonló gyakorlat valamennyi formáját, úgymint a gyermekek adásvételét és a gyermekkereskedelmet, az adósrabszolgaságot és jobbgyságot, valamint a kényszer- vagy kötelező munkát, ideértve a gyermekek kényszer- vagy kötelező sorozását fegyveres konfliktusokban való bevetésük érdekében
 - Egy gyermek prostitúció, pornográfiakészítés vagy pornografikus előadás céljára történő használatát, vásárlását vagy felajánlását
 - Egy gyermek illegális tevékenységre, különösen a vonatkozó nemzetközi szerződések szerint meghatározott kábítószer előállítására és az azokkal való üzérkedésre történő használatát, vásárlását és felajánlását
 - Olyan munkát, amely jellegénél fogva, vagy azon körülményektől fogva, amely között azt végzik, valószínűleg veszélyezteti a gyermekek egészségét, biztonságát vagy erkölceit
- A gyermekmunka legrosszabb formáinak tiltása az egyik legjobban megalapozott nemzetközi emberi jogi norma, tekintve, hogy a vonatkozó ILO-normákat (az ILO 182. számú, a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról szóló Egyezményét, valamint az ILO 138. számú, a foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló Egyezményét) csaknem valamennyi tagállam ratifikálta. Mindkét egyezményre hivatkozik A munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO nyilatkozat is, amelynek értelmében még azon tagállamok is kötelesek tiszteletben tartani, előmozdítani és érvényesíteni az alapelveket, amelyek a fenti Egyezményeket nem ratifikálták.¹⁴ A vállalatok a nemzetközi jog értelmében szintén kötelesek tiszteletben tartani a 182. és 138. számú Egyezményekben meghatározott jogokat, a gyermekmunka minden formájának kezelése érdekében.

- A bányászat területén megjelenő gyermekmunka jelentős részben a szegénység következménye. A gyermekmunka mögött igen összetett gazdasági hajtóerők állnak, ideértve azt az esetet is, amikor egy gyermek a család bevételeinek kiegészítésének érdekében dolgozik. A kisipari és kisméretű bányászat képzettséget nem, vagy csak korlátozott mértékben igénylő munka mellett gyors pénzügyi megtérülést ígér. Az oktatás alacsony minősége, az iskolától való távolság, és egyéb akadályok, mint például a tandíj, szintén hozzájárulnak a gyermekmunka mértékének növekedéséhez. A gyermekmunka legrosszabb formáit célzó, hosszú távú megoldások a társadalmi fejlődést, így különösen a szegénység mérséklését és az általános oktatás bevezetését lehetővé tévő, fenntartható gazdasági növekedésben rejlenek.
- Végezetül, a gyermekmunka adott körülmények közötti elterjedtségét nagyban befolyásolják a gyermekmunkára vonatkozó törvények végrehajtását, valamint a gyermekmunka ellenőrzését és felszámolását célzó kormányzati intézkedések, illetve azok hiánya.¹⁵

1. táblázat Válogatott általános bányászati és kőfejtési feladatok, veszélyek és következmények

Feladatok	Veszélyek	Sérülések és potenciális egészségügyi következmények
Alagútúrás, iszapos kutakba való alámerülés	Fűrőberendezések; robbanószerek; zárt terek; nem megfelelő alátámasztás; áporodott levegő; mérgező gázok; por; sötétség; nyirkosság; sugárzás	Halál vagy súlyos sérülés alagút összeomlásának következtében; víz alatti aknás bányászat okozta fulladás; robbanás okozta sérülés; szilikózis és kapcsolódó légzőszervi betegségek; rosszullét; kimerültség
Ásás vagy érc, érc-tömbök, kővek vagy homok kézzel történő válogatása	Nehéz munkaeszközök; nagy súlyú rakományok; repetitív mozdulatok; veszélyes magasságok; nyitott lyukak; leeső tárgyak; mozgó járművek; zaj, por	Ízületi- és csontdeformáció; felhólyagosodott kéz- és lábfejek; nyílt sebek; hátsérülés; izomsérülés; fejsérülés; zaj által okozott halláskárosodás; légzési problémák; fagyás, napszúrás és egyéb hőhatások okozta problémák; kiszáradás; tompa tárgy okozta sérülés; ujjperc, végtag elvesztése; törmelék, por okozta szemsérülés és fertőzés
Aprítás és olvasztás; szítálás, mosás és válogatás	Ólom, higany és egyéb nehézfémek; por; ismétlődő mozdulatok; hajolgatás; guggolás vagy térdelés	Neurológiai károsodás; húgy- és ivarszervi megbetegedések; mozgásszervi rendellenességek; kimerültség; immunhiány
Törmelék vagy víz eltávolítása bányákból	Nagy súlyú rakományok; ismétlődő mozdulatok; kémiai és biológiai veszélyforrások; por	Mozgásszervi rendellenességek; kimerültség; fertőzések; bőrirritáció és -sérülések; vegyi anyagoknak és pornak való kitettség okozta légzőszervi problémák
Anyagok szállító kocsiival vagy kézben való szállítása	Nagy súlyú rakományok; nagy és nehezen kezelhető járművek	Mozgásszervi rendellenességek; kimerültség; gépek okozta zúzódások
Főzés és takarítás felnőttek számára	Fizikai és verbális bántalmazás; veszélyes tűzhelyek; robbanékony fűtőanyagok	Verésből, szexuális visszaélésből eredő sérülések; égési sérülések
Áruk és szolgáltatások értékesítése bányászok számára	Fizikai és verbális bántalmazás	Verésből eredő sérülések; magatartási zavarok, szexuális visszaélés vagy molesztálás
Általános bányászat és kőfejtés	Félreeső helyek; törvényen kívüli környezet; rossz higiénés viszonyok; védőfelszerelés hiánya; szennyezett ivóvíz; pangó víz és szűnyogok; nem megfelelő táplálkozás; rossz környezeti feltételek (levegő, víz, talaj, élelem); szexiparba való toborzás; emberkereskedelem és kényszermunka; szerencsejáték, drog és alkohol	Orvosi ellátás hiánya miatti halál; magatartási zavarok; függőség; nemi úton terjedő betegségek; terhesség; fejlődési zavar; hasmenés és emésztési rendellenességek; malária és szűnyogok által hordozott betegségek

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás és a gyermekmunka legrosszabb formái az ásványok ellátási láncában

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy az ásványellátási láncban részt vevő minden vállalat alkalmazza a kellő gondosság kockázatalapú megközelítését, hogy a beszerzési döntéseik során biztosítsák az emberi jogok tiszteletben tartását és a konfliktusokhoz való hozzájárulás elkerülését. Első lépésként a vállalatoknak ajánlott felmérnie, hogy a gyermekmunka általában véve elterjedt-e az ellátási láncokban, mivel ez jelezheti a gyermekmunka legrosszabb formáinak jelenlétét.

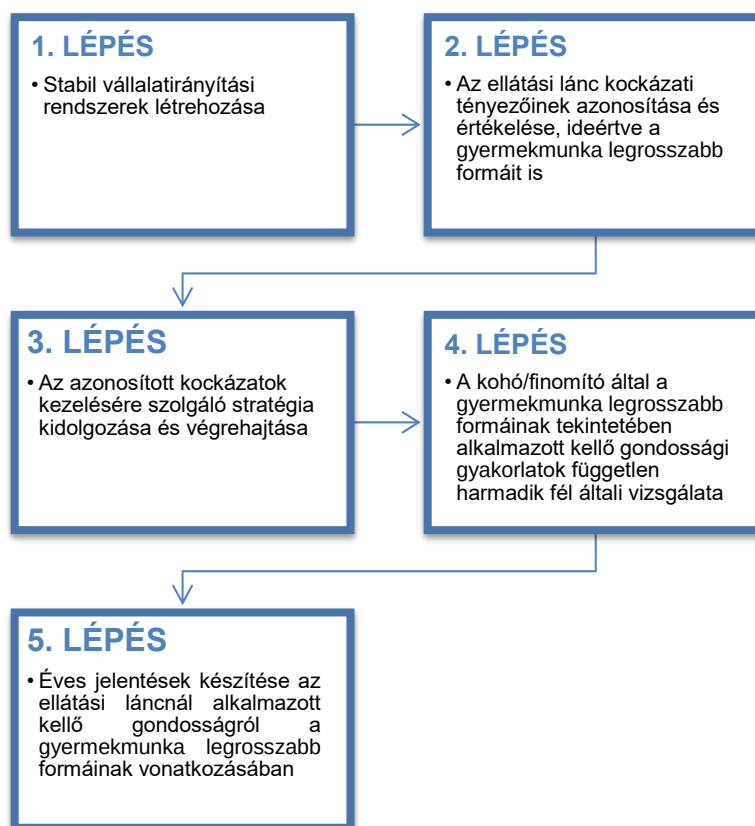
A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás a vállalatoknak az ásványok ellátási láncában elfoglalt helyétől függő, specifikus iránymutatást kínál, így támogatva a kiegészítő és megerősítő a kellő gondossági intézkedéseket az üzleti kapcsolatok komplexitásának, a vállalat bányászati és kereskedelmi körülményekre való ráhatásának, valamint a vállalat befolyásoló erejének megfelelően.

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy valamennyi vállalat alakítson ki a birtokában lévő ásványokra vonatkozó kontrollokat, illetve az átláthatóságot biztosító rendszert. Az upstream vállalatok számára javasolt továbbá helyszíni értékelő csoportok felállítása az ásványok a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből való bányászatának, kereskedelmének, kezelésének, valamint exportálásának tényeken alapuló kivizsgálása érdekében. A downstream vállalatoknak az ellátási láncukban részt vevő kohók és finomítók azonosítására kell fókuszálniuk, illetve értékelniük kell ezen kohók és finomítók kellő gondossági gyakorlatait.

Minden, a gyermekmunka legrosszabb formáit célzó intézkedésnek kerülnie kell, hogy a gyermeket csupán más gyermekmunkába taszítsa, ideértve az ILO 138. számú Egyezménye által megszabott alsó korhatár megsértését is. A gyermekmunkára vonatkozó nemzetközi jogszabályok tekintetében további információk a jelen dokumentum I. mellékletében találhatók.

A gyermekmunka legrosszabb formáinak kezelésére szolgáló, kellő gondosságot célzó lépések az ásványok ellátási láncában

Jelen szakasz a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás szerinti, a gyermekmunka legrosszabb formáinak azonosítására, értékelésére és mérséklésére szolgáló, a kellő gondosságra vonatkozó ötlépcsős keretrendszer minden lépését alkalmazó vállalatok számára tartalmaz fokozott kellő gondossági intézkedéseket.

1. lépés

Stabil vállalatirányítási rendszerek létrehozása

1.1 Szakpolitikai elkötelezettség. A gyermekmunkával kapcsolatos szakpolitikai elkötelezettség vállalása tekintetében a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a vállalatok fogalmazzanak meg egyértelmű nyilvános állásfoglalást, ideértve azt is, **nem tolerálják a gyermekmunkát, ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáit is**, sem saját működésük, sem beszállítóik tevékenységének körében. A gyermekmunka legrosszabb formái a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás *II. melléklete, Az ellátási lánc tekintetében követendő szakpolitika modellje* című dokumentumban felsorolt kockázati tényezők egyike.¹⁶

- A vállalatokat arra ösztönözzük, hogy nyilvánítsák ki, a gyermekmunkára vonatkozó szakpolitikájuk a teljes ellátási láncra, így a bányászatra is érvényes; vagyis a gyermekmunkának, ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáit is, nincs helye a beszerzési vagy bányászati folyamatokban sem. A vállalatokat arra ösztönözzük, hogy szakpolitikai modelljüket hozzák nyilvánosságra, illetve azt közöljék valamennyi alkalmazottal, beszállítóval, üzleti partnerrel és az érdekeltekkel, külső és belső csatornákon át egyaránt.
- A vállalatok gyermekmunkával kapcsolatos szakpolitikai modelljét nem szükséges a többi, kapcsolódó modelltől elkülönítve kezelni. A vállalatokat arra ösztönözzük, hogy a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás *II. mellékletét, Az ellátási lánc tekintetében követendő szakpolitika modellje* című dokumentumot építsék be meglévő, a munkaügyi normákra, az emberi jogokra, a vállalati társadalmi felelősségvállalására és a fenntarthatóságra vonatkozó, illetve más, ezeknek megfelelő szakpolitikai modelljeikbe.

1.2 Nemzeti normák. A vállalatoknak törekedniük kell rá, hogy a gyermekmunkát érintő szakpolitikai modelljeik összhangban legyenek a gyermekmunka legrosszabb formáira vonatkozó nemzeti és nemzetközi jogszabályokkal, illetve meghatározzák a veszélyesnek tekintett munkatípusokat.¹⁷

- Olyan esetekben, ahol a nemzeti jogszabályok kevésbé szigorúak, mint a nemzetközi normák, a vállalatoknak a nemzetközi normák betartására kell törekedniük (így például a veszélyes gyermekmunka, a gyermekmunka legrosszabb formái és az alsó korhatár tekintetében). Minden normának egyformán alkalmazhatónak kell lennie a lány- és fiúgyermekekre is.¹⁸
- A vállalatokat arra kell ösztönözni, hogy ezen elvárásaikat egyértelműen fogalmazzák meg minden alkalmazottjuk, beszállítójuk, üzleti partnerük és az érintett érdekeltek számára, belső és külső csatornák útján egyaránt.

1.3 Belső rendszerek és emberi erőforrások. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a vállalatok működtessenek az ellátási láncokban felmerülő súlyos visszaélések, különösképp a gyermekmunka legrosszabb formáinak azonosítására, értékelésére és mérséklésére szolgáló rendszereket és eljárásokat. Lehetséges további intézkedések:

- A gyermekmunka problémáival, illetve ezen problémák leghatékonyabb mérséklésének és kezelésének összetettségével, valamint ennek a vállalati rendszerekbe és eljárásokba való beépítésének módjával tisztában lévő, képzett személyzet bevonása.
- A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás által kiemelt folyamatok fenntartásának és nyomon követésének támogatásához szükséges erőforrások rendelkezésre állásának biztosítása. Ide tartozó intézkedés például a vezetőség kötelezettségvállalása az alkalmazottak kapacitásbővítése és képzésére annak érdekében, hogy a gyermekmunka legrosszabb formáinak az ásványellátási láncban történő felszámolását célzó, átfogó program kialakításához szükséges kompetenciaszint és a gyermekmunkára vonatkozó tudás rendelkezésre álljon.
- Azon upstream vállalatok, melyeknél fennáll a kockázata, hogy a gyermekmunka legrosszabb formáinak felmerülését előidézik vagy azokhoz hozzájárulnak, kidolgozhatnak például a gyermekek védelmét szolgáló, valamennyi munkavállalóra nézve kötelező magatartási kódexet, és fegyelmi eljárást indíthatnak a kódex előírásait megszegő alkalmazottakkal szemben.
- A downstream vállalatoknak javasolt megtenniük mindent, hogy az ellátási láncuk részét képező finomítók/kohókat beazonosítsák, és megfelelő dokumentáció és/vagy rendszerek révén szemléltessék, hogy a beszállítóikként működő finomítók/kohók kellő gondossági gyakorlata megfelel a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban foglaltaknak, ásványaik pedig törvényes forrásokból származnak és nem gyermekmunka eredményei. A downstream vállalatok által az upstream vállalatoktól bekérhető dokumentáció körébe tartoznak például az upstream vállalat helyszíni értékelő csoportjai által készített jelentések, valamint a kohót/finomítót érintő, a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásnak megfelelően elvégzett kellő gondossági ellenőrzés másolatai.
- A vállalatoknak érdemes azt is megfontolniuk, hogyan járulhatnak hozzá a beszállítók (különösen a KKV-k) kapacitásainak fejlesztéséhez, a gyermekmunkát (különösképp a gyermekmunka legrosszabb formáit) érintő, hatékony kellő gondossági intézkedések végrehajtása érdekében.

1.4 Kontrollok és átláthatósági rendszer kialakítása. Az ásványok ellátási láncában felmerülő kockázati tényezők megfelelő azonosításának és értékelésének érdekében a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a vállalatok (mind az upstream, mind a downstream vállalatok) alakítsanak ki az ásványok ellátási láncára vonatkozó kontrollokat és az annak átláthatóságát biztosító rendszert. A kontrollok és az átláthatósági rendszer lehet (dokumentumalapú) felügyeletilánc- vagy nyomonkövethetőségi rendszer, illetve jelentheti az ellátási lánc upstream résztvevőinek azonosítását is. A kontrollok és az átláthatósági rendszer megvalósítása lehet vállalati irányítású, vagy történhet a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás szerinti iparági program részeként.¹⁹ A kellő gondossággal kapcsolatos egyéni felelősség akkor is magát a vállalatot terheli, ha az adott vállalat iparági program vagy más együttműködési

forma keretében alakítja ki a kontrollokat.

- Upstream vállalatok esetében a kontrollok kialakíthatók lehet felügyeleti lánc- vagy nyomonkövethetőségi rendszer formájában.
- Az informális, kisipari és kisméretű bányászat által uralt területeken működő upstream vállalatok számára azt javasoljuk, hogy kezdetben egy alapszintű, megfelelő dokumentációval és jelentésekkel operáló felügyeleti lánc rendszer létrehozására fókuszáljanak egy aprólékos nyomonkövethetőségi rendszer helyett (pl. tanúsítvány/csomagolás, címkézés, egyéb megoldások)
- Tanácsos továbbá gyűjteni azon dokumentumokat, amelyek a származási bányára vonatkozó adatokat tartalmaznak, a származási tanúsítványokat, a bányászott ásványok mennyiségi kimutatását, az adóügyi bizonylatokat (a kifizetett díjakról, jogdíjakról), és a tulajdonjogi információkat. A gyűjteni és közzétenni javasolt dokumentumok teljes listája a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban az 1. lépés C pontjánál kerül ismertetésre.²⁰
- Ilyen javasolt dokumentumok például az upstream vállalat helyszíni értékelő csoportjának jelentései, amelyek ellenőrizhető, megbízható és naprakész információt biztosítanak az ásványok bányászatának, kereskedelmének, kezelésének és exportálásának kvalitatív körülményeiről.
- Az upstream vállalatok számára azt javasoljuk, hogy minden, a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás kellő gondossági normái szerint gyűjtött és tárolt információt tegyenek elérhetővé a downstream vásárlóknak, az ellenőröknek, valamint minden, konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványokkal kapcsolatos információk gyűjtésére és feldolgozására létrehozott intézményesített mechanizmusnak.
- A downstream vállalatoknak a következőkre érdemes fókuszálniuk törekvéseiket:
- Az ásványok ellátási láncában ténylegesen vagy valószínűsíthetően részt vevő finomítók/kohók azonosítására, valamint annak felderítésére, hogy az adott kohók/finomítók beszállítói hivatalos vagy informális bányák-e.
- Azon országokra és régiókra, ahonnan ténylegesen vagy valószínűsíthetően beszerzést végeznek, illetve arra, hogy az upstream szereplők a gyermekmunka legrosszabb formáinak kockázata tekintetében alkalmazták-e a kellő gondosság elvét a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásnak Az ónra, tantálra és volfrámra vonatkozó kiegészítéséhez csatolt, *Útmutató az upstream vállalatok kockázatértékeléséhez* című függelék javaslatai szerint.
- A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás szerint a downstream vállalatok által összegyűjtött információkat legalább öt éven át javasolt megőrizni, lehetőleg számítógépes adatbázisban.

1.5 Beszállítói szerződések vagy írásos megállapodások. Fontos, hogy a beszállítók tisztában legyenek vele, hogy ügyfeleik komolyan veszik a gyermekmunka kezelését, ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáinak kezelését is, valamint azzal, hogy a vállalati politika megsértése következményekkel jár. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a vállalatok a kellő gondosságra vonatkozó rendelkezéseket foglalják bele a beszállítói szerződéseikbe, vagy más írásos megállapodásba. A gyermekmunkára vonatkozó, a nemzeti vagy nemzetközi jogszabályokkal összhangban lévő szerződéses vagy írásos rendelkezések vonatkozhatnak például olyan adatszolgáltatásra, amely alapján a vállalat értékelni tudja, hogy fennáll-e a kockázata a gyermekmunka legrosszabb formái előfordulásának. Ezen felül javasoltak a következő lépések:

- A beszállítókkal kötött szerződések tegyék nyilvánvalóvá az ügyfél elvárásait és foglaljanak magukba a gyermekmunkára, illetve a gyermekmunka legrosszabb formáira vonatkozó kifejezett rendelkezéseket, valamint állapítsanak meg szankciókat az adott rendelkezések megszegése esetére.
- A vállalatok tegyenek lépéseket annak érdekében, hogy beszállítóik és azok alkalmazottai (még hozzá nem csak a beszerzési és a jogi területen dolgozó munkatársak) teljes mértékben tisztában legyenek a szerződéses kötelezettségekkel, illetve rendszeresen értékeljék, hogy a beszállítók tisztában vannak-e a vállalati politikával és megfelelnek-e annak. Ez az értékelés történhet személyesen, telefonon vagy a szerződés kulcsfontosságú pontjainak felvázolására szolgáló első tárgyalások során.
- A vállalatok nyilvánítsák ki, hogy beszállítóik sem állandó, sem alkalmi jelleggel nem alkalmazhatnak 18 éven aluli gyermekeket semmilyen veszélyes munkára, és a gyermekmunka megelőzése érdekében ösztönözzék a beszállítóikat egy, az újonnan felvett alkalmazottak életkorának ellenőrzésére szolgáló rendszer megvalósítására.
- A vállalatok kérjenek tájékoztatást a beszállítóik gyermekmunkával kapcsolatos vállalati politikáiról és ellenőrizték, hogy azok kitérnek-e a gyermekmunka legrosszabb formáinak kockázatára, illetve megfogalmaznak-e olyan lépéseket, amelyek a gyermekmunka, illetve a gyermekmunka legrosszabb formáinak kezelését és mérséklését szolgálják.
- Amennyiben a vállalat beszerzési forrása olyan beszállító, akinél felmerül a gyermekmunka kockázata (különös tekintettel a gyermekmunka legrosszabb formáira), megfontolandó olyan szerződéses rendelkezések beiktatása, amelyek lehetővé teszik a beszállító tevékenységének előzetes bejelentés nélküli, a szerződő fél vagy harmadik fél általi helyszíni ellenőrzését.

2. keretes írás **Stabil vállalatirányítási rendszerek meglétének ellenőrzésére szolgáló kérdések**

- A gyermekmunkával kapcsolatos kockázatokért való felelősségvállalás része a felső vezetés működésének? Van a gyermekmunkával kapcsolatos problémák megértésében képzett személyzet, és elkötelezte magát a vezetőség a folyamatos tanulás támogatása mellett? A menedzsment/munkatársak egyeztetnek helyi szakértőkkel, hogy tisztában legyenek a helyi körülményekkel?
- Létezik írásba foglalt szakpolitikai kötelezettségvállalás az ellátási láncban megjelenő gyermekmunkával szemben? A vállalati politika kitér kifejezetten a bányászati szintre? Hivatkozik a vállalati politika olyan nemzetközi normákra, mint az ENSZ Egyezmény a gyermek jogairól, az ILO 138. számú, a foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló Egyezménye, vagy az ILO 182. számú, a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról szóló Egyezménye?
- Létezik eljárás az ellátási lánc azon részeinek azonosítására és rangsorolására, ahol számolni kell a gyermekmunka hatásainak kockázatával?
- Engedélyezi a vállalat a korhatár feletti gyerekek biztonságos munkakörben való alkalmazását, feltéve, hogy létezik ilyen munkakör?
- Léteznek eljárások az alkalmazottak életkorának ellenőrzésére, és vezetnek ezirányú nyilvántartást?
- Amennyiben gyermekmunka végzésére derült fény, van ennek orvoslására szolgáló jogvédelmi program? Magában foglal-e a jogvédelmi program olyan más érdekelttel való együttműködést vagy összehangolt fellépést, mint az állam vagy a közösségi szereplők? *(Megjegyzés: Minden, az orvoslást célzó lépésnek figyelembe kell vennie az érintett gyermekek jólétére gyakorolt hatást, biztosítandó, hogy a gyermekek ne kényszerüljenek a gyermekmunka hasonló, vagy rosszabb formájának végzésére)*
- A vállalati politika egyértelműen megfogalmazza a vállalat munkatársakkal, üzleti partnerekkel és más, a vállalat működésével, termékeivel vagy szolgáltatásaival közvetlenül összefüggő felekkel szemben támasztott elvárásait?
- Hogyan épül és ágyazódik be a vállalati politika az üzleti kapcsolatokba (pl. beszállítókkal, kisipari és kisméretű bányászati vállalatokkal, közösvállalati partnerekkel, ügyfelekkel fennálló kapcsolatokba)?

Forrás: A következőkből átvéve: Responsible Jewellery Council, Standard Guidance on Child Labour [A Felelős Ékszerészeti Tanács Normákra vonatkozó útmutatása a gyermekmunkáról] (2013) és ILO-IOE Child Labour Guidance Tool for Business [Az ILO-IOE Gyermekmunkával kapcsolatos útmutatója vállalkozások számára] (2015)

2. lépés

Az ellátási lánc kockázati tényezőinek azonosítása és értékelése, ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáit is

2.1 Az ellátási láncban elfoglalt pozíció. A gyermekmunka, illetve a gyermekmunka legrosszabb formái kockázatainak azonosítását és értékelését illetően a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy az upstream vállalatok fókuszáljanak azon bányászhelyek, kereskedelmi útvonalak és üzleti partnerek helyszíni értékelésére, amelyek esetében figyelmeztető jelek merültek fel, míg a downstream vállalatoknak érdemes az ellátási láncukban részt vevő kohók/finomítók azonosítására, illetve a kohó/finomító kellő gondossági gyakorlatának, többek között helyszíni erőfeszítéseinek értékelésére koncentrálniuk.

2.2 Upstream vállalatok (azaz az ásványok kitermelői – beleértve a kisipari és kisméretű vállalkozásokat²¹, a közép- és nagyszabású bányászati vállalatokat, a vásárlókat, a helyi kereskedőket/exportőröket, a nemzetközi koncentrátumkereskedőket, az ásvány-újrafeldolgozókat és a finomítókat/kohókat). A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás a következőket javasolja:

- Az upstream vállalatok a gyermekmunka legrosszabb formáinak az ellátási láncukban való felmerülésének kockázatát a **bizonyítékokon alapuló megközelítés**²² szerint értékeljék. Az upstream vállalatok külön-külön vagy együttműködve is felmérhetik a vállalat figyelmeztető jelzések²³ által érintett ellátási láncainak tényleges állapotát, illetve helyszíni értékelő csoportokat hozhatnak létre, hogy ellenőrizhető, megbízható, időszerű bizonyítékokat gyűjtsenek az ásványok bányászatának, kereskedelmének, kezelésének és exportálásának kvalitatív körülményeiről. A helyszíni értékelések, ideértve a helyszíni látogatásokat is, végrehajthatók helyi partner bevonásával, vagy együttműködési kezdeményezések útján is. Az upstream vállalatoknak gondoskodniuk kell a helyszíni értékelés függetlenségéről, megbízhatóságáról és átfogó jellegéről. Az upstream vállalatok által az ellátási láncuk értékelése céljából összegyűjthető információk listája a 2. táblázatban található.
- Az ellátási láncban részt vevő helyi exportőrök, nemzetközi koncentrátumkereskedők és ásvány-újrafeldolgozók tegyék lehetővé, hogy az értékelő csoportok hozzáférjenek a vállalat saját, kellő gondossági gyakorlatainak részeként gyűjtött minden információhoz, és tegyenek eleget a segítségnyújtás iránti megkeresésekre.
- Az értékelő csoportok részére történő információszolgáltatás körébe tartozik például a nemzetközi szállítmányozókhöz, illetve a szomszédos és más országokban lévő telephelyekhez való hozzáférés biztosítása; a könyvekbe, nyilvántartásokba és egyéb beszerzési gyakorlatokba való betekintés lehetővé tétele annak megállapítása érdekében, hogy az ásványok a gyermekmunka legrosszabb formáinak kockázatával érintett területről származnak-e; illetve az ásványok előállításának tényleges körülményeire vonatkozó dokumentáció elkészítése.

- A kohók/finomítók munkatársai közül ki kell jelölni azokat a releváns alkalmazottakat, akik az értékelő csoport kapcsolattartóiként működhetnek, valamint lehetővé kell tenni a kohó/finomító kellő gondossági gyakorlatainak független harmadik felek útján, vagy akár intézményesített mechanizmus által történő ellenőrzését.
- A kohók és finomítók, valamint az ásványkitermelő országokban is működő vállalatok kockázatalapú irányítási terveinek képezzék részét a bányákban történő helyszíni látogatások és előre be nem jelentett ellenőrzések. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás javasolja az ellátási láncsal kapcsolatos információk rendszeres gyűjtését és frissítését, illetve a megerősített információknak az ellátási rendszer átláthatóságát szolgáló rendszerekbe történő beépítését.
- Az upstream vállalatok osszák meg kockázatértékeléseik eredményeit ügyfeleikkel, hogy így segítsék elő az ellátási lánc átláthatóságát és tegyék lehetővé a kellő gondosságot célzó intézkedések megvalósítását. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás alapján az upstream vállalatoknak javasolt az ellátási láncra vonatkozó információk gyűjtése, ideértve a bányaterületre vonatkozó adatokat (amennyiben az ásványok kisipari és kisméretű bányákból származnak); az ásványok bányászatának, szállításának és feldolgozásának körülményeire vonatkozó adatokat, illetve információkat az ásványok kitermelése, szállítása, feldolgozása vagy kereskedelme során felmerült, az emberi jogokat érintő esetleges súlyos visszaélésekről stb.
- Az upstream vállalatokat érintő további információk megtalálhatók az *Útmutató az upstream vállalatok kockázatértékeléséhez* című dokumentumban, ami a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásnak Az ónra, tantálra és volfrámra vonatkozó kiegészítéséhez csatolt függelék, illetve az OECD *Gyakran ismételt kérdések a felelős ellátási láncról a kisipari és kisméretű aranybányászat terén* című dokumentumában.

2. táblázat **Információtípusok az upstream vállalatok kockázatértékeléseihez**

Tárgy	Kérdések	Források
Az ásvány származási helyének, szállításának és/vagy exportálásának körülményei	- Vannak-e jelen az adott területen vagy annak közelében olyan nemzeti vagy nemzetközi, beavatkozásra és vizsgálatok lefolytatására alkalmas szervezetek, mint például az ENSZ békefenntartó egységei? - Léteznek-e helyi eszközök a fegyveres csoportok jelenlétével vagy a konfliktusok más elemeivel kapcsolatos aggodalmak kezelésére? - A bányászati kérdésekre vonatkozóan joghatósággal rendelkező adott nemzeti, tartományi és/vagy helyi szabályozó hivatalok képesek az ilyen aggályok kezelésére? - Az ásványok informális, kisipari és kisméretű bányászati forrásokból származnak?	Az ellátási láncban vagy a régióban jelenlévő gyermekmunkával kapcsolatos, bizonyítékokon alapuló jelentések. A vállalatok fontolóra vehetik egy, a gyermekmunka előfordulását, illetve a régióban vagy az ásványok ellátási láncában megjelenő gyermekmunka társadalmi-gazdasági és kulturális okait tanulmányozó alapállapot-jelentés elkészítését. Kormányok, nemzetközi szervezetek (ILO, UNICEF), az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma és Külügyminisztériuma, civil szervezetek (különös tekintettel a helyi bányászatra összpontosító civil szervezetekre), a média, valamint egyetemek és kutatóközpontok által készített, a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekre, illetve a gyermekmunkára vonatkozó, nyilvános jelentések. A Világbank országjelentései A Heidelbergi Nemzetközi Konfliktuskutató Intézet éves konfliktusmutatója Az ILO-IPEC országokénti áttekintő adatbázisa Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériumának a gyermekmunkával kapcsolatos jelentései Egyesült Államok Külügyminisztériumának az emberkereskedelemre és az emberi jogokra vonatkozó jelentései ENSZ-jelentések és az ENSZ Biztonsági Tanácsának szankciói A gyermekmunka hatásaira vonatkozó iparági szakirodalom <i>A források (nem teljes körű) listája a jelen dokumentum II. mellékletében található</i>
Saját beszállítók és üzleti partnerek	- Mely beszállítók, illetve egyéb szereplők vesznek részt az ásványok kitermelésében, a finanszírozásban, a kereskedelmi tevékenységben és a szállításban a kitermelés helye és azon helyszín között, ahol a kellő gondosság elvének betartása mellett az adott vállalat az ásványok megőrzését végzi? - Milyen beszerzési rendszert, illetve a kellő gondosság elvének megfelelő rendszert működtetnek az említett beszállítók? - Milyen szakpolitikákat alkalmaznak a beszállítók az ellátási láncban, és azokat milyen módon integrálják az irányítási folyamatokba? - Hogyan történik az ásványok beszállítók általi ellenőrzése? - Hogyan érvényesítik a szakpolitikákat és a feltételeket a beszállítóikkal szemben?	A beszállítók kikérdezése Iparági adatgyűjtési kezdeményezésekben való részvétel A beszállítók vállalati jelentéseinek felülvizsgálata Az információk összevetése a média és a civil szervezetek jelentéseivel
Az ásványok kitermelésén	- Honnan származnak az ásványok? - Milyen módszerrel történik a kitermelés? Kisipari és kis méretű, vagy	Helyszíni ellenőrzések Bizonyítékokon alapuló jelentések készítése, együttműködésben

Tárgy	Kérdések	Források
körülményei	nagyszabású bányászat útján? Kisipari és kisméretű bányászat esetén, a tevékenység legális vagy hivatalos formában zajlik stb.? - Milyenek a kitermelés feltételei? Megállapítandó, hogy a gyermekmunka, illetve a gyermekmunka legrosszabb formái jelen vannak-e. Amennyiben igen, dokumentálandók a következők: - az érintett gyermekek száma, életkora, neme - Toborzás: Ki végzi a toborzást, ki veszi alkalmazásba a munkásokat, hogyan történik az életkor megállapítása? - Emberkereskedelem előfordulása - Munkaórák és -napok, kereset, pihenőidő, betegszabadság - Gyermekek által végzett munkák típusai - A munka egészségügyi hatásai, balesetek száma, fizikai vagy szexuális visszaélés előfordulása - Mi történik, ha egy gyermek fel akar mondani? - Járnak a gyermekek iskolába, és ha igen, hogyan hat a munka az iskolai teljesítményükre?	a helyi érdekeltekkel: A szülők, tanárok, egészségügyi dolgozók, felnőtt bányászok, gyermek bányászok; közösségi csoportok, vallási közösségek A gyermekjogokkal és a bányászattal foglalkozó civil szervezetek Munkajogi jogvédő csoportok Kereskedők (Tárgyalók) A helyi média és a civil szervezetek beszámolóí Az iparági tanúsítási rendszert érintő incidensekről készült jelentések: Online incidens-összefoglalók (pl. az ITSCI bányászati helyszínekre vonatkozó éves, bányaszintű összefoglalók a biztonsági, jelölési és emberi jogi incidensekről) Kormányjelentések, illetve a kisipari és kisméretű bányászati ügyekért felelős helyi hatóságok. Például az SAESSCAM a Kongói Demokratikus Köztársaságban.
Az ásványok szállításával, kezelésével és kereskedelmével kapcsolatos körülmények	- A downstream vásárlók a bányaterületen vagy más helyszínen találhatók? - Milyen közvetítők vesznek részt az ásványok kezelésében? - Tapasztalható-e emberi jogokkal való visszaélés az ásványkereskedelem, -szállítás, illetve az ásványok megadóztatása terén, különös tekintettel az ásványok kereskedelmének vagy szállításának céljára igénybe vett gyermekmunka legrosszabb formáira?	Helyszíni ellenőrzések Vállalati alapállapot-jelentések, értékelések és/vagy ellenőrzések A média és civil szervezetek beszámolóí Kormányjelentések

2.3 A downstream vállalatok közé tartoznak mindazok a vállalatok, amelyek a finomítók/kohók szintjénél későbbi szakaszban működnek, így például a fémkereskedők és fémekkel foglalkozó tőzsdék, alkatrészgyártók, termékgyártók, eredeti berendezéseket gyártók vállalatok (OEM-ek), a nemesfémbankok és -tőzsdék, valamint az ékszergyártók és -kiskereskedők.

- A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a downstream vállalatok, amennyire lehetséges, azonosítsák az ásványellátási láncukban részt vevő kohókat és finomítókat, és mérjék fel ezek kellő gondosságot célzó gyakorlatait a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás II. mellékletében megfogalmazott kockázatok, így a gyermekmunka legrosszabb formáinak azonosítása, megelőzése és mérséklése terén. A vállalatok számára Az önra, tantálra és volfrámra vonatkozó kiegészítés 2. lépés II. szakaszának C pontja és Az aranyra vonatkozó kiegészítés 2. lépés III. szakaszának C pontja részletes javaslatokat kínál

arra nézve, hogy hogyan értékeljék a kohóik és finomítóik kellő gondosságot célzó gyakorlatát a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás fényében.

- A többszintű ellátási lánc és a kapcsolat közvetett természete jelentette kihívásokat felismerve a downstream vállalatok az információgyűjtés és a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásnak megfelelő, kellő gondossági intézkedések végrehajtása során együttműködhetnek más vállalatokkal, ideértve az ellátási láncban részt vevő finomítókat és kohókat, és/vagy más érdekeltet is. A downstream vállalatokat arra ösztönözzük, hogy gondolják át, milyen módon segíthetnek a KKV formában működő beszállítóiknak a velük szemben támasztott elvárások megértésében, illetve, hogy hogyan használhatják például az ismeretek megosztását, az eszközfejlesztést és a kapacitásfejlesztést információk gyűjtésére.
- A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás figyelembe veszi, hogy a vállalat birtokában lévő ásványok nyomon követésén alapuló belső kontrollmechanizmusok alkalmazása az olvasztást követően már nagyobb kihívást jelenthet, különösképp a nem zárt rendszerek részét képező ellátási láncok esetében. Ezen gyakorlati nehézségek miatt a downstream vállalatoknak javasolt belső kontrollokat kiépíteniük a közvetlen beszállítóik felett, valamint az egész iparágra kiterjedő kezdeményezések keretében koordinálni erőfeszítéseiket a beszállítóik alvállalkozói (így a kohók és finomítók) feletti befolyásoló erő kiépítése, a gyakorlati kihívások leküzdése és a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás ajánlásainak végrehajtása érdekében.

3. keretes írás **Üzleti partnerek kellő gondossági vizsgálata** – downstream vállalatok

Az üzleti partnerek kellő gondossági vizsgálata a gyermekmunka egyes partnerekhez kapcsolódó, lehetséges és tényleges hatásainak azonosítását jelenti. Ez különösen hasznos olyan downstream vállalatok számára, amelyek közvetlenül nem előidézői a gyermekmunkával kapcsolatos hatásoknak, illetve nem járulnak azokhoz hozzá, ám üzleti kapcsolataik révén mégis kapcsolódnak ezen hatásokhoz. Az üzleti partnerek kellő gondossági vizsgálatát mindig az adott körülményekhez kell igazítani. Olyan környezetben, ahol a gyermekmunka elsősorban kínálatvezérelt (azaz a kiskorú gyermekek aktívan munkát keresnek), az üzleti partnerek kellő gondossági vizsgálata során érdemes annak értékelésére törekedni, hogy a beszállító milyen mértékben *képes* a gyermekmunka azonosítására és mérséklésére. Fordított esetben, azaz amikor a vállalkozások aktívan toborozzák és foglalkoztatják a gyermekeket, az üzleti partnerek kellő gondossági vizsgálatába beletartozhat annak értékelése, hogy a beszállítók *hogyan* és *miért* toboroznak és alkalmaznak gyermekeket. A vállalatokat ezeknek a mozgatórugóknak a megértésére ösztönözzük olyan esetekben is, ahol a helyszínen gyermekmunka nem azonosítható.

Az üzleti partnerek gyermekmunka tekintetében végzett kellő gondossági vizsgálata magába foglalhatja a következőket:

- A beszállító gyermekmunkával kapcsolatos szabályzatainak értékelését, és ezeknek az ellátási lánc mentén való érvényre juttatásának vizsgálatát.
- A beszállító azon irányítási rendszereinek és prevenciós mechanizmusainak értékelését, amelyek a korhatár alatti gyermekek akár közvetlen, akár az ellátási lánc részeként történő alkalmazásának megakadályozására szolgálnak.
- Olyan esetek feltárását, amikor a beszállító gyermekmunkát észlelt, és az alkalmazott, a helyzet orvoslását szolgáló intézkedések azonosítását.

Hasonlóan az upstream vállalatoknak címzett ajánlásokban foglaltakhoz, a downstream vállalatok üzleti partnereinek kellő gondossági vizsgálatát végző alkalmazottak is hatékonyabban járnak el kellő gondosságot célzó tevékenységükben, ha tisztában vannak a működési körülményekkel, megfelelő ismeretekkel bírnak a gyermekmunkát illetően, és lehetőség szerint már kiépített kapcsolati hálóval rendelkeznek a közösségben.

2.4 Kockázatok értékelésére szolgáló mutatók. A gyermekmunka legrosszabb formáinak az ásványellátási láncban felmerülő kockázatának elemzése és megfigyelése során a vállalatok a következő mutatókat vehetik figyelembe. Számos forrás áll a vállalatok rendelkezésére (lásd a 3. táblázatot) a gyermekmunkával és a gyermekmunka legrosszabb formáival, valamint az ellátási láncokban felmerülő ásványkitermelés és -kereskedelem körülményeivel kapcsolatos ismereteik gyarapításához. A gyermekmunkával kapcsolatos források nem teljes körű listája a jelen dokumentum II. mellékletében található.

3. táblázat **Kockázati mutatók és potenciális adatforrások vállalatok számára**

Szempont	Mutatók	Adatforrások	Javasolt kérdések
Az ország fejlettsége	- Magas szegénységi és munkanélküliségi ráták; az informális foglalkoztatás nagy aránya - A gyermekmunka elterjedtsége a többi iparágban az adott országban - Konfliktusok által érintett vagy nagy kockázatot jelentő térségek - A középiskolát befejező gyermekek száma az iskolából kimaradt vagy onnan eltanácsolt gyermekek arányával összevetve - A rendelkezésre álló ingyenes oktatás léte és minősége - Külön figyelmet kell fordítani az olyan költségekre, mint a tandíj (<i>frais d'intervention ponctuelle</i>), az egyenruhák, a vesztegetés, a felszerelés, a tanárok fizetése, az elhelyezés költségei és az iskolalátogatás egyéb pénzügyi korlátai	UNDP Emberi fejlettségi index UNICEF országstatisztikák A Világbank országprofiljai A Heidelbergi Intézet éves konfliktusmutatója Az ILO-IPEC országokénti áttekintő adatbázisa Az Egyesült Államok Külügyminisztériuma, Emberi jogi jelentések Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma – A gyermekmunkával és kényszermunkával kapcsolatos jelentések (érintett országok és terméklista) A helyi munkaügyi vagy oktatásügyi minisztérium által biztosított országos adatbázisok	Mely régiókból/országokból végez beszerzést a vállalat? Mennyire elterjedt a gyermekmunka a működési vagy beszerzési országokban? A kérdéses régiók konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségek? Az informális szektor a gazdaság kulcsfontosságú részét képezi?
A gyermekmunka nemzeti szabályozási környezete	- A gyermekmunkával kapcsolatos kormányzati intézmények és végrehajtási mechanizmusok erőssége - A szociális szolgáltatások rendelkezésre állása	Az ILO-IPEC országokénti áttekintő adatbázisa Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma – A gyermekmunkával és kényszermunkával kapcsolatos jelentések A gyermekmunkáról készülő éves jelentés információt szolgáltat a végrehajtásról. Ügynökségek közötti mechanizmusok stb.	Mit írnak elő a nemzeti jogszabályok a gyermekmunka kapcsán, különös tekintettel az egyes iparágakra és életkorokra? Azonos előírások vonatkoznak a fiú- és lánygyermekekre? Van eltérés a nemzeti és nemzetközi normák között? Hogyan érvényesítik a gyermekmunkára vonatkozó jogszabályokat a működési vagy beszerzési országokban? Létezik nemzeti cselekvési terv

A GYERMEKMUNKA LEGROSSZABB FORMÁINAK KEZELÉSÉRE SZOLGÁLÓ, KELLŐ GONDOSSÁGOT
CÉLZÓ LÉPÉSEK AZ ÁSVÁNYOK ELLÁTÁSI LÁNCÁBAN

		Lásd: www.dol.gov UNICEF országstatisztikák Nemzeti szabályozás, Nemzeti cselekvési tervek, Kormányzati adatbázisok	a gyermekmunka kezelésére? Van az országban megbízható és fenntartható, a gyermekmunka ellenőrzésére szolgáló mechanizmus? E mechanizmus ágazatközi? Érvényesíti az állam a nemzeti szakpolitikákat helyi szinten? Biztosít az állam erőforrásokat a kormányzati szervezetek a gyermekmunkát érintő jogszabályok érvényesítésére? Gyűjt az állam adatokat a gyermekmunkáról?
Ásványkereskedelm	- Az informális jelenlétének mértéke a bányászatban - Az adott régióra vagy ellátási láncra érvényes szabályozási keretek hatálya - Bányászati tevékenységek hivatalossá tételére irányuló kezdeményezések	A vállalat saját nyilvántartásai A vállalat beszállítói Civil szervezetek jelentései A kisipari és kisméretű bányászati ügyekért felelős helyi hatóságok. Például a SAESSCAM a Kongói Demokratikus Köztársaságban. Az Egyesült Államok Geológiai Szolgálat, Árjelentések (éves)	Kik a beszállítók, az alvállalkozók, a szolgáltatók, az üzleti partnerek? A beszállítók hivatalossá teszik a tevékenységüket? Honnan származnak az ásványok? Ezek informális bányák? Mik a beszállítók beszerzési gyakorlatai? Mennyire elterjedt a gyermekmunka az ellátási láncban? A gyermekmunka mely típusai fordulnak elő – fennáll a gyermekmunka legrosszabb formáinak kockázata?
Gyermezmunka	- Nagyfokú szegénység - Gyenge intézményi keretrendszer - A gyermekmunkával és gyermekjogokkal kapcsolatos problémák kezelésére szolgáló erőforrások hiánya	Helyi önkormányzati jelentések és oldalak, nemzeti és helyi szintű, a gyermekmunkára vonatkozó cselekvési tervek, a szegénység kezelésére/fejlesztésre irányuló tervek, gyermekjogok. Gyermezmunkával kapcsolatos szakpolitikákra irányuló	Mennyire elterjedt a gyermezmunka az ellátási láncban? A gyermezmunka mely típusai fordulnak elő azokban a térségekben, amelyekben a beszállítók működnek? Fennáll a gyermezmunka legrosszabb formáinak kockázata?

		cselekvési tervek megvalósítását célzó tevékenységekhez rendelt erőforrások. ILO – Child Labour [Gyermekmunka] UNICEF – Child Labour [Gyermekmunka] Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma – A gyermekmunkával és kényszermunkával kapcsolatos jelentések Nemzetközi civil szervezetektől származó jelentések	
--	--	---	--

2.5 Nyomon követés. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás javasolja a kockázatok (ideértve a gyermekmunkával kapcsolatos kockázatokat is) rendszeres értékelését és nyomon követését. A vállalatok (az upstream és downstream vállalatok egyaránt) maguk felelősek a saját kellő gondossági intézkedéseikért, de a hatékony nyomon követés biztosításának érdekében együttműködhetnek más vállalatokkal és érdekelttel. A vállalatok tájékozódhatnak továbbá a helyi és nemzetközi civil szervezetek, a helyi média és kormányzati szervek által kiadott, a gyermekmunkával kapcsolatos jelentésekből és értékelésekből, illetve kivizsgálhatják a gyermekmunkával kapcsolatos hiteles bejelentéseket.

- A helyi kirendeltséggel rendelkező vállalatok például rendszeres bányabejárásokat is végezhetnek. Ezek a bejárások állhatnak előre egyeztetett, és előre nem bejelentett vizsgálatok kombinációjából. Számos gyermek próbál iskolába járni és a bányában dolgozni egyszerre. A vizsgálat így célozhatja azokat az időpontokat, amikor a gyermekek általában a bányában vannak, így például az iskola utáni, hétvégi és iskolaszüneti időszakokat.
- A vállalatok együttműködhetnek a helyi hatóságokkal, közösségű szintű gyermekfelügyeleti programokkal és más releváns, helyi érdekelttel. Jó példák a gyermekmunka nyomon követésének területén lemásolható kollaborációs modellekre a *Comite Local de Suivi* (CLS) és a *Comité Provincial de Pilotage* (CPP) programok a Kongói Demokratikus Köztársaságban és Ruandában. Az International Cocoa Initiative [*Nemzetközi Kakaó Kezdeményezés*] egy másik, a közösségen alapú nyomon követést is magába foglaló, ellátási láncal kapcsolatos kezdeményezés.

2.6 Panaszkezelési mechanizmusok. A gyermekek maguk nem mindig férnek hozzá a panaszkezelési mechanizmusokhoz. Ennélfogva a panaszkezelési mechanizmusoknak

– amellet, hogy gyermekbarátnak és gyermekek számára elérhetőnek kell lenniük, rendelkezésre kell állniuk azok számára is, akik a gyerekek nevében bejelenthetik az egyes eseteket, így például a gyermekmunka ellenőrzéséért felelős bizottságoknak, a szülőknek, tanároknak,

közösségi vezetőknek, szakszervezeteknek, közösségi tagoknak, a beszállítókhoz a helyszínre kiszálló alkalmazottaknak, helyi civil szervezeteknek és kormányzati tisztviselőknek.

- A gyermekmunkával kapcsolatos incidensek bejelentésének és hatékony kezelésének biztosítása érdekében az alkalmazottakat, a beszállítókat, a szolgáltatókat és más érdekeltet is arra ösztönzünk, hogy tájékozódjanak a gyermekmunka felismerésének módjáról, és az incidensek bejelentésére szolgáló, rendelkezésre álló csatornákról.
- A panaszkezelési mechanizmusok használatával kapcsolatos tájékoztatók hasonlóképpen beépíthetők a gyermekmunkával kapcsolatos közösségi képzésbe is. Ennek elősegítésére a vállalatok biztosíthatnak képzést a helyi civil szervezetek számára a gyermekbarát és elérhető panaszkezelési mechanizmusokról, amiket aztán azok beépíthetnek a maguk képzési folyamatába.
- Figyelmet kell fordítani az anonimitásra, a titoktartásra és az adatvédelemre is, különösen a kiskorúak esetében.

3. lépés

**Az azonosított kockázatok kezelésére szolgáló
stratégia kidolgozása és végrehajtása**

3.1 Káros hatások kezelése. A vállalatok számára javasolt intézkedések alapját az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelveiben (a továbbiakban az Irányelvek) megfogalmazott követelmények képezik, amelyek olyan esetekre vonatkoznak, ahol egy vállalat káros hatást okoz, vagy ahhoz hozzájárul, illetve ahol közvetlen összefüggés van egy vállalat és a káros hatás között²⁴. A vállalatok törvényes úton gondoskodjanak a káros emberi jogi hatások orvoslásáról vagy működjenek abban együtt, ha megállapítják, hogy azokat maguk okozták vagy hozzájárultak azok kialakulásához. Az Irányelvek szerint a vállalatok felelőssége, hogy törekedjenek az üzleti tevékenységükkel, termékeikkel vagy szolgáltatásaikkal üzleti kapcsolat révén közvetlenül összefüggő, akár az ellátási láncukon is túlnyúló káros hatások megelőzésére, illetve mérséklésére.²⁵

3.2 A gyermekmunka legrosszabb formáinak kezelése. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás értelmében a vállalatok nem tolerálhatják a gyermekmunka legrosszabb formáit, azokhoz nem járulhatnak hozzá, azokban nem vehetnek részt, nem támogathatnak mászt azok elkövetésében, illetve azokból semmilyen módon nem profitálhatnak. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a vállalatok azonnal függeszték fel vagy szüntessék be az üzleti kapcsolatot bármely olyan upstream beszállítóval, akivel kapcsolatban észszerű kockázata merül fel annak, hogy súlyos visszaéléseket elkövető féltől szerzi be áruját, vagy ilyen féllal kapcsolatba hozható.²⁶ A gyakorlatban a vállalatok azonnal tájékoztathatják a beszállítóikat és szorgalmazhatják, hogy azok adott időn belül lépéseket tegyenek a gyermekmunka megszüntetésére az ellátási láncukban. Így például, a gyermekeket kiemelhetik ezen munkakörökből, és segítségnyújtási tervet készíthetnek a számukra. Ez megvalósulhat például a megfelelő helyi gyermekvédelmi ügynökség vagy szolgáltató megkeresése útján is. A vállalatoknak szem előtt kell tartaniuk azt a szempontot is, hogy intézkedéseik ne eredményezzék a gyermek további ártalmaknak való kitettségét, a gyermekmunka még fokozottabb elrejtését, és a támogatásra szoruló gyermekek elérésének bonyolultabbá válását.

3.3 A gyermek az első. A gyermekmunka megelőzésére vagy mérséklésére irányuló, hatékony vállalati intézkedések a gyermek helyzetének javítását célozzák, illetve annak elkerülését, hogy a gyermek még inkább bizonytalan helyzetbe kerüljön vagy további büntetésnek legyen kitéve. A vállalatoknak és beszállítóiknak érdemes megfontolniuk olyan működési irányelvek kidolgozását, melyek részletesen leírják a gyermekmunka felfedezése esetén elvárt intézkedéseket. Az irányelveknek figyelembe kell venniük a helyi környezetet, és meg kell nevezniük olyan szakértőket, gyermekvédelmi szolgáltatókat vagy helyi civil szervezeteket, amikkel gyermekmunka felfedezésének esetén kapcsolatba lehet lépni.²⁷ Pontosabban, a vállalatok a körülmények függvényében számos konkrét intézkedést vehetnek fontolóra:

- Amennyiben a gyermek a foglalkoztatás alsó korhatára alatt van, a cél a gyermekmunka megszüntetése. A gyermekkel, családdal,

szociális gondozóval, az illetékes helyi és országos szintű hivatalokkal együttműködésben tett lépéseket, melyek útján biztosíthatók az olyan alternatív megoldások, mint az ingyenes alapoktatás, a rehabilitáció, a társadalmi integráció és/vagy a család szükségleteinek kielégítését célzó intézkedések, szintén mind megfelelő választ jelenthetnek a jog szerinti foglalkoztatási korhatárt el nem érő gyermekek esetében.

- Azon (az adott országban irányadó jogszabályok szerinti) foglalkoztatási korhatárt elérő gyermekek esetében, akik már befejezték a kötelező oktatást, a biztonságos munkára való alkalmazás is megfelelő orvoslás lehet. Ez célszerű megközelítés lehet például a foglalkoztatási korhatárt (az adott ország jogszabályai szerint) elért gyermekek, a tinédzserkorú szülők és más olyan gyermekek esetében, akik valami okból nem képesek visszatérni az iskolába.
- Ha a gyermeket kiemelik a bányából, és a vállalat/munkáltató vállalja az oktatásának finanszírozását a gyermek tanulmányainak ideje alatt (a foglalkoztatás alsó korhatárának eléréséig), a vállalatoknak szükséges lehet megfontolni az olyan nem kívánt következményeket is, mint az ingyenes oktatás reményében aktív munkakeresésbe kezdő gyermekek számának megnövekedése. A problémák gyökerének kezelése érdekében ezen, az orvoslást szolgáló intézkedéseket más érdekelttel, különösképp a kormánnyal és helyi közösséggel szoros együttműködésben érdemes megvalósítani.
- A gyermeket kiemelését a bányából oly módon, hogy a helyére egy családtagját veszik fel, vagy pénzügyi támogatást biztosítanak a család számára (lehetőleg olyan feltételekkel, mint a család gyermekeinek iskolába járatása, egészségügyi és táplálkozási programokban való részvétel stb.).
- A gyermek kiemelését a bányából, és a kortársaiktól elmaradt gyermekek felzárkóztatására szolgáló átmeneti iskolába íratását.
- A gyermekmunka alapvető okainak kezelése érdekében a gyermek családjának felvételét már létező szociális védelmi programba (pl. készpénz-segélyprogramok, iskolai étkeztetési programok vagy más, a jövedelemkülönbségek mérséklését szolgáló intézkedések).
- A gyermeket kiemelését a bányából és szakképző programba / gyakorlati képzési rendszerbe való beiskolázását, a gyakorlati képzésekre vonatkozó korhatárt illető nemzeti jogszabályokkal összhangban.

3.4 Más érdekelttel való együttműködés. A gyermekmunka komplex, sokoldalú probléma, amelynek gyökere egy ország vagy régió fejlettségi szintje. Erőteljesen szorgalmazzuk az iparági, a közösséget és a működési területet átfogó együttműködést. A vállalatok az ellátási láncban túlnyúló, átfogó programokat dolgozhatnak ki, együttműködésben

az országban dolgozó kormányzati tisztviselőkkel, a helyi civil szervezetekkel és a helyi közösséghez tartozó érdekeltekkel, így például az iskolákkal, szülői csoportokkal és vallási közösségekkel.²⁸

- A gyermekmunka legrosszabb, a bányászatban megjelenő formáinak és általában a gyermekmunkának a felszámolásában a kormányok játszanak kulcsfontosságú szerepet. A vállalatok idővel fejleszthetik az ellátási láncuk átláthatóságát, valamint támogathatják a kormányt és a közösséget a gyermekmunka problémájának kezelésére irányuló törekvéseikben. Ezen felül a vállalatok elősegíthetik a teljes bányászati termelési rendszer fejlesztését is, például a munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági intézkedések fejlesztésével, a gyermekmunka megelőzésével, méltányos bérekkel, illetve a hivatalos formában működő, kisipari bányászattal való együttműködésre törekvéssel, így megfelelő, rendes munkalehetőségeket teremtve a felnőtteknek és a foglalkoztatási korhatárt elért fiataloknak, gyermekmunka igénybevétele nélkül.
- A gyermekek és képviselőik külön csoportot alkotnak az érdekeltek között.²⁹ A gyermekek és/vagy a gyermekjogi képviselők, mint érdekelt felek bevonása segíthet javítani az elemzések minőségét az információhiány megszüntetésével, a más érdekelt felek által esetlegesen figyelmen kívül hagyott problémák azonosításával, illetve a gyermekmunka jelenségét előidéző társadalmi folyamatokba, többek között a túlélési stratégiákba (és a másodlagos hatásokba) való betekintés nyújtásával.
- A vállalatok az ellátási láncukban részt vevő más vállalatokkal, vagy az adott térségben, de más iparágakban működő vállalatokkal is együttműködhetnek, tekintve, hogy ha a gyermekmunka egy iparágban elterjedt, akkor az adott területen valószínűleg más iparágakban is megtalálható.
- A vállalatok munkavállalói szervezetekkel, szakszervezetekkel és munkaadói szervezetekkel is együttműködhetnek. A bányászvállalatok munkaadói szervezetekben való részvétele és aktív szerepvállalása segíthet javítani a kapcsolatot az upstream érdekeltekkel (a bányászokkal), és pozitív hatással lehet az adott országon belüli szociális párbeszédre.
- A vállalatok fontolóra vehetik a gyermekmunkától mentes ellátási láncok támogatására irányuló nemzetközi törekvésekben való részvételt is, hogy a probléma kezelésére szolgáló, fenntartható megoldások kidolgozásának elősegítése érdekében a kormányokra és más érdekeltekre ezáltal nyomást gyakoroljanak, cselekvésre, és a kialakuló legjobb gyakorlatok mellett való kiállásra kényszerítsék őket. Ilyen nemzetközi szervezetek például az OECD Felelős ásványellátási láncok fóruma, az ILO A gyermekmunka felszámolására irányuló nemzetközi programja (IPEC), és az ENSZ Gyermekalapja (UNICEF).
- A vállalatok fontolóra vehetik az adományozókkal való együttműködést, valamint a gyermekmunka kezelésére szolgáló programokból és kezdeményezésekből való tanulást is.³⁰

4. keretes írás **Gyermekmunka a kisipari és kisméretű bányászatban**

A kisipari és kisméretű bányászatban dolgozók különösen ki lehetnek téve az ásványok kitermeléséhez, szállítmányozásához, kereskedelméhez, kezeléséhez és exportálásához kapcsolódó emberi jogi hatásoknak, ideértve a gyermekmunkát is. Ez a veszélyeztetettség csak tovább nő olyan esetekben, ahol a kisipari és kisméretű bányászat informális módon, a felelős és konfliktus érzékeny ásványkitermelést és a törvényes kereskedelmet elősegítő szabályozási környezet nélkül működik.

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás célja a kisipari és kisméretű bányászathoz kapcsolódó kockázat minimalizálása azáltal, hogy a kormányok, nemzetközi szervezetek, adakozók, az ellátási láncban részt vevő vállalatok és civil szervezetek számára a kisipari és kisméretű bányászat hivatalossá és jogszerűvé tételét elősegítő intézkedéseket javasol. A vállalatok számára az ellátási láncokban részt vevő kisipari és kisméretű bányák gazdasági és fejlődési lehetőségeinek támogatása hosszú távon hatékony módja lehet az ellátási láncokban a gyermekmunka megelőzésének, illetve a gyermekmunka mögött álló alapproblémák kezelésének.

A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatáshoz csatolt, Az aranyra vonatkozó kiegészítés függeléke a következő, a kisipari és kisméretű bányák gazdasági és fejlődési lehetőségeinek megteremtését célzó intézkedéseket emeli ki, amik széles körben alkalmazhatók minden ásványtípus kisipari bányászatában:

1. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás II. mellékletében foglalt normáknak megfelelő kisipari bányaterületek értékelése.
2. A működés hivatalossá tétele, például a következő lépések révén: (a) annak megismerése, hogy a meglévő kisipari termelési és kereskedelmi rendszer hivatalossá tétele miért maradt el, hogy azonosítani lehessen a hivatalossá válás ösztönzésére és lehetővé tételére szolgáló, legjobb stratégiákat; (b) műszaki támogatást nyújtása a kisipari és kis méretű bányászat hivatalossá tételének elősegítésére; (c) a kisipari és kis méretű bányászat típus és méret terén fennálló diverzitásának tudomásul vétele; és (d) a hivatalossá tétel folyamatának elősegítését célzó támogatási alapok különböző módozatainak és finanszírozásának megteremtésére szolgáló együttműködési kezdeményezések indítása és az azokban való részvétel.
3. A működés jogszerűvé tétele, ideértve a segítségnyújtást a kisipari és kisméretű bányászattal foglalkozók számára a bányászati jogok és egyéb kapcsolódó engedélyek törvényes, kiszámítható eljárások útján való megszerzésében.
4. A kereskedelmi csomópontok értékelése és a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás II. mellékletében foglalt normáinak megfelelő szállítási útvonalak rendszeres feltérképezése.
5. A nyomonkövethetőség és/vagy a felügyeleti lánc rendszereinek létrehozása, amelyek biztosítják a szállítmányok biztonságát, és az értékelt bányaterületekről származó ásványok esetében lehetővé teszik az adatgyűjtést.
6. Pénzügyi támogatás nyújtása a hivatalossá és jogszerűvé tétel, valamint a kellő gondosságot célzó intézkedések alkalmazása érdekében. A pénzügyi támogatás különböző formákban nyújtható, ideértve a kezdeményezések közvetlen támogatását, a fejlesztéseket ösztönző, alacsony kamatozású finanszírozást,

illetve a jogdíjakat és a felügyeleti lánc- és/vagy nyomonkövethetőségi rendszerekkel rendelkező, értékelt bányákból és szállítási útvonalakról származó aranyra vonatkozó jutalmakat.

7. Programok támogatása és azokban való részvétel, hogy közvetlenül és versenyképesen értékesítsék az értékelt bányaterületekről származó, kisipari és kisméretű bányászat révén kitermelt aranyat. Az értékelt bányaterületeken tevékenykedő kisipari és kisméretű kitermelők, a kohók/finomítók, valamint a downstream vállalatok közötti kapcsolattartás és partnerkapcsolatok kiépítésének elősegítése az értékelt bányaterületekről származó ásványok közvetlen, biztonságos és ellenőrizhető szállítási útvonalakon keresztül történő, közvetlen értékesítése érdekében.
8. Panaszkezelési mechanizmusok bevezetésének támogatása és olyan lépések megvalósítása, amelyek lehetővé teszik a kisipari és kisméretű kitermelőknek az e mechanizmusokhoz való hozzáférést, annak érdekében, hogy felhívhassák a vállalatok és kormányzati szervek figyelmét az ásványok bányászatával, szállításával, kereskedelmével, kezelésével és exportálásával kapcsolatos aggályokra.
9. Az exportáló és importáló országok vámhatóságai és más hatóságai közötti együttműködés előmozdítása.

3.5 A beszállítókkal való munka – az upstream vállalatok rendelkezésére álló intézkedések. Az upstream vállalatok számos intézkedést fogantathatnak a beszállítóik körében annak érdekében, hogy elősegítsék a gyermekmunka, illetve a gyermekmunka legrosszabb formáival kapcsolatos kockázatok megismerését, és főként, hogy a beszállítók tudomására hozzák, milyen lépéseket tehetnek a kockázatok mérséklésére és megelőzésére. Ilyen intézkedések lehetnek:

- A beszállítóknak szervezett, személyre szabott képzés, ami bemutatja a vállalat gyermekmunkát illető szakpolitikáját, ismerteti, hogy mi számít veszélyes munkának a gyermekek számára és melyek a bányászatban előforduló gyermekmunka legrosszabb formái, illetve a vállalat lépéseit a gyermekmunka azonosítására, értékelésére, mérséklésére és megelőzésére.
- A beszállítók felkérése olyan táblák kihelyezésére a területeiken, amelyek jelzik, hogy 18 éven aluli személyek nem dolgozhatnak a bányában. A személyzet képzése a gyermekvédelmi szakpolitika és a gyermekmunka eseteinek bejelentésére szolgáló mechanizmusok témájában, hogy tájékoztassák a bányavezetőket, a géptulajdonosokat és a bánya más vezetőit a gyermekmunka tilalmáról.
- Rendszeres helyszíni látogatások az ásványok kitermelésének helyszínein, valamint a beszállítók felkérése olyan táblák kihelyezésére a telephelyeiken, amelyek jelzik, hogy nem vesznek 18 éven aluli személyek által árusított vagy bányászott ásványokat.
- Annak felismerése, ha a távoltartásukra irányuló kísérletek ellenére egyes gyermekek rendszeresen visszajárnak a bányákba, és az ilyen gyermekek erre specializálódott támogató szolgálatokhoz vagy programokba való irányítása.

- A kereskedő vállalatok és a beszerzésben közreműködő ügynökök felkérése arra, hogy az ásványok vásárlása során alkalmazzanak emberi jogi kritériumokat.
- A beszállítóknak a gyermekmunka (ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáit) ellátási láncokban történő azonosítására és mérséklésére irányuló kapacitásainak növelése.
- A gyermekmunka mögött rejlő üzleti okok azonosítása és visszaszorítása – például a víz szivattyúzásának, az érc aprításának és az ásványok szállításának gépesítése, ezáltal korlátozva a gyermekek által ellátható munkák körét.
- Az olyan feldolgozási módszerek bevezetésének támogatása, amelyek csökkentik a higanyfelhasználást és elősegítik a biztonságos munkavégzést, vagy még inkább, amelyek biztonságos alternatívát kínálnak a higanyfelhasználás helyett.
- A beszállítóknak a gyermekmunkával kapcsolatos problémák kezelését célzó helyi szintű, közösségi törekvésekbe való bevonása.
- Bizonyos helyszíni munkakörök (pl. szolgáltatásnyújtás) a kiszolgáltatott lakosság számára való hozzáférhetővé tételének megfontolása, amelyek így alternatív, nem veszélyes bevételszerzési lehetőséget kínálhatnak.

5. keretes írás A származási országban aktív érdekeltekkel való munka

- A bányászati szektorban megjelenő gyermekmunka visszaszorítását vagy nyomon követését célzó **helyi, országos és nemzetközi kezdeményezések azonosítása**. Az ilyen kezdeményezések élén állhat a kormányzat, egy adott iparág szereplői vagy a civil társadalom, illetve lehetnek több érdekelt fél részvételén alapulóak. A már létező kezdeményezések, illetve azok célkitűzéseinek és általános hatásának feltérképezése segít a vállalatoknak megérteni, hogyan építhetnek be a működésükbe már létező stratégiákat a gyermekmunka legrosszabb formáinak megelőzése, és az ellátási láncban a gyermekmunka kockázatának mérséklése érdekében.
- **A kormánynál való lobbizás** a szabályozási hiányosságok megszüntetése, valamint az ILO 138. számú Egyezményéhez (Egyezmény a foglalkoztatás alsó korhatáráról) kiegészítésként fűzött, a foglalkoztatás alsó korhatára vonatkozó, 146. számú ILO-ajánlás betartását lehetővé tévő környezet megteremtésének elősegítése érdekében.
- Szövetkezetek, egyesületek vagy más, tagságon alapuló szervezetek¹ alapításán, vagy a helyi **kormányzati** szervekkel történő, az átláthatóság megteremtéséhez szükséges adatgyűjtést (felügyeleti lánc dokumentumok) elősegítő együttműködésen keresztül a fogadó országok kormányzatai által a kisipari és kisméretű bányászati szektor fokozatos **szakszerűsítésének és hivatalossá tételének** érdekében tett erőfeszítések támogatása. A vállalatok közvetlenül

támogathatják a kisméretű kitermelők szervezeteit, hogy elősegítsék hivatalossá válásukat, és a szövetkezetek és egyesületek támogatását, létrehozását és fejlesztését lehetővé tévő környezetet hozzanak létre.

- Nemzetközi ügynökségek, helyi hatóságok, civil szervezetek és más érdekelttek által indított olyan **programok támogatása**, amelyek a bányászattal érintett közösségekben megjelenő gyermekmunka alapvető okait igyekeznek kezelni, a hosszú távon is fenntartható megoldások elősegítése érdekében.
- Ha a gyermekmunka egy adott régióban a bányászaton kívül más iparágban is megjelenik, ott fontolóra kell venni az egyes **iparágak közti koordinációt és együttműködést** a gyermekmunka hatásainak nyomon követésére szolgáló megközelítések és mutatók harmonizációjának céljából.
- **A kölcsönös, oda-vissza működő kapcsolatok** kialakítása a helyi vállalkozásokkal, és a helyi forrásokból történő beszerzés növelhetik a bányászat társadalmi és gazdasági hasznát, és hozzájárulhatnak a gyermekmunka megszüntetéséhez.

3.6 A beszállítókkal való munka – a downstream vállalatok rendelkezésére álló intézkedések. Az, hogy a downstream vállalatok milyen mértékben képesek mérsékelni a gyermekmunka hatásait és változásokat elérni az ellátási láncukban, a befolyásoló erejüktől függ.

- A downstream vállalatoknak azt javasoljuk, hogy a meglévő beszállítóikkal és más üzleti kapcsolataikkal szembeni befolyásoló erejüket használják fel arra, hogy ösztönözzék őket a káros hatások megelőzésére és mérséklésére. A downstream vállalatoknak érdemes azt is átgondolniuk, hogy milyen gyakorlati jellegű segítséget (pl. képzés, kapacitásfejlesztés, a gyermekmunkával kapcsolatos információ/kutatás megosztása, támogató nyilatkozatok, a gyermekmunkával kapcsolatos problémákon dolgozó civil szervezetek nevei, példák konkrét eszközökre stb.) tudnak nyújtani a beszállítóknak a kellő gondosság kockázatalapú megközelítésének népszerűsítése, és az ellátási láncban megjelenő, gyermekmunkával kapcsolatos kockázatok tudatosítása érdekében.
- Bár egy vállalat befolyásoló erejének mértéke nem változtat a káros hatások megelőzésére és mérséklésére irányuló elvárásokon, azt befolyásolhatja, hogy az adott vállalat milyen módon igyekszik megelőzni vagy mérsékelni az ellátási láncában felmerülő káros hatásokat. Az 1. ábra összefoglalja a beszállítókhöz vagy más üzleti kapcsolatokhoz fűződő kockázatok megelőzésének és mérséklésének a vállalat befolyásoló erejének mértékétől függő módjaira vonatkozó szempontokat. Az upstream beszállítókkal szembeni befolyásoló erő érvényesítéséhez kulcsfontosságúak a nagy kockázatot jelentő térségekkel és az adott kockázatok természetével kapcsolatos tényalapú és naprakész ismeretek. Az ellátási lánc elszámoltathatóságának biztosításához a downstream vállalatoknak érdemes lehet független harmadik felektől adatokat beszerezniük.

1. ábra Üzleti befolyásoló erő és a kellő gondossággal kapcsolatos elvárások – Downstream vállalatok
Befolyásoló erő

4. lépés

A kohó/finomító a kellő gondosság elvének megfelelő gyakorlatainak független harmadik fél általi ellenőrzése a gyermekmunka legrosszabb formáinak fényében

4.1 A kellő gondosság tanúsítása folyamatos és dinamikus folyamat. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás 4. lépése azt javasolja a vállalatoknak, hogy a kohók és finomítók kellő gondossági gyakorlatait a II. mellékletben felsorolt kockázatok fényében független harmadik fél útján ellenőrizzék. Az ellenőrzés részét képezi annak értékelése is, hogy a kohók és finomítók hogyan azonosították és értékelték gyermekmunkával, különösen a gyermekmunka legrosszabb formáival kapcsolatos kockázatokat, és hogyan jártak el ezek mérséklése érdekében. Az ellenőrzések végrehajthatók iparági rendszer útján is, feltéve, hogy az megfelel a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásnak. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás 4. lépése ismerteti az ellenőrzés hatókörére és a konkrét ellenőrzési tevékenységekre vonatkozó, részletes információkat.

4.2 Maguknak a kohóknak és finomítóknak is meg kell tenniük a megfelelő lépéseket annak igazolására, hogy kellő gondossági gyakorlataik összhangban vannak a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban megfogalmazott ajánlásokkal. A gyermekmunka legrosszabb formáinak tekintetében a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy az ellenőrzések terjedjenek ki az idevonatkozó szabályzatokra és eljárásokra, a finomítók/kohók által az ellátási láncuk felett gyakorolt ellenőrzésre (azaz a birtokukban lévő ásványokkal kapcsolatos felügyeleti lánc dokumentációra vagy más, a nyomkövethetőséget biztosító információra, ideértve a kérdéses dokumentáció minőségének értékelését is; a származási bányákban uralkodó munkakörülményekkel kapcsolatos információkra és más, az ásványok bányászatával, kereskedelmével, kezelésével és exportálásával kapcsolatos, bizonyítékokon alapuló tényekre, különös tekintettel a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás II. mellékletében, *Az ellátási lánc tekintetében követendő szakpolitika modellje* című dokumentumban meghatározott, ásványok bányászatával, szállításával és kereskedelmével kapcsolatos súlyos visszaélésekre), a downstream vállalatokkal megosztott információkra és a beszállítókkal való kommunikációra, stb. Lásd még a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatáshoz csatolt Az ónra, tantálra és volfrámra vonatkozó kiegészítés mellékletét, az *Útmutató az upstream vállalati kockázateértékeléshez* című dokumentumot. Az ellenőrzés értékelheti azt is, hogy a finomító/kohó működése során a gyermekmunkával kapcsolatos kockázatok azonosítása, értékelése és mérséklése megfelelően, a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatással összhangban történt-e.

4.3 A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a harmadik fél általi ellenőrzéseket kompetens és akkreditált harmadik felek végezzék el, akik megfelelő tudással és tapasztalattal bírnak az emberi jogokat érintő kockázatok értékelésében, ideértve az ellátási láncban megjelenő gyermekmunka megállapítását is. További információért lást a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás 4. lépésében foglaltakat.

4.4 A downstream vállalatok a finomítók/kohók kellő gondossági gyakorlatait érintő, független harmadik felek által végzett vizsgálatokban részt vehetnek és azokat támogathatják, és azt javasoljuk, hogy ezt iparági programok keretében tegyék. Amennyiben downstream vállalatok többoldalú kezdeményezésekben vagy

együttműködési kezdeményezésekben vesznek részt a gyermekmunkával kapcsolatos kellő gondossági vizsgálat elvégzése érdekében, ezen többoldalú kezdeményezéseket bizonyos időközönként felül kell vizsgálni, biztosítandó a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban foglalt ajánlásokkal való összhangjukat.

5. lépés

Éves jelentések készítése az ellátási láncnál alkalmazott kellő gondosságról a gyermekmunka legrosszabb formáinak vonatkozásában

5.1 A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás azt javasolja, hogy a vállalatok tegyenek közzé nyilvánosan elérhető éves jelentést a kellő gondosságot célzó intézkedéseikről és azon lépéseikről, amelyeket annak érdekében tesznek, hogy a fogyasztókat és a nagyközönséget tájékoztassák a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban foglalt alkalmazásáról. A vállalatoknak érdemes nyilvános jelentések formájában beszámolniuk a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás *II. mellékletét* képező, *Az ellátási lánc tekintetében követendő szakpolitika modellje* című dokumentumban nevesített kockázatokról, ideértve a gyermekmunka legrosszabb formáinak kockázatát is. A kellő gondosságra vonatkozó éves jelentés beépíthető a már létező, a vállalat társadalmi felelősségvállalásával és a fenntarthatósággal kapcsolatos céges jelentésekbe.

5.2 A jelentés elkészítésének és közzétételének célja, hogy közbizalom épüljön ki azokkal az intézkedésekkel szemben, amelyeket a vállalat a konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből való, felelős beszerzés elősegítése érdekében tesz. Arra ösztönözzük a vállalatokat, hogy írják le az ellátási láncukban felmerülő gyermekmunka legrosszabb formáinak értékelése és mérséklése érdekében tett lépéseket. Ez magába foglalhatja több, alább részletezett terület részletes leírását is. Ezen felül, ahol ez releváns lehet, a vállalatok mérőszámokat állapíthatnak meg, illetve idővonalon jelezhetik az előrelépés várható idejét.

- *Vállalatirányítási rendszerek* – milyen rendszerek (ideértve az irányítási struktúrákat, a személyzeti képzést és az ellátási láncsal kapcsolatos kellő gondossági előírásokat és eljárásokat is) működnek annak biztosítására, hogy az ásványok beszerzésében nem jelennek meg a gyermekmunka legrosszabb formái? Hogyan alakította ki a vállalat az ásványok ellátási láncára vonatkozó kontrollokat és átláthatósági rendszert (azaz felügyeleti láncot vagy nyomomonkövethetőségi rendszert, akár önállóan, akár más érdekeltekkel együttműködve)? Átlátja-e a vállalat az ellátási láncát, így például a beszerzési forrásokat és kulcsfontosságú ügyfeleket?
- *Az ellátási láncsal kapcsolatos kockázateértékelések* – hogyan értékeli a vállalat az ellátási láncában megjelenő gyermekmunka kockázatát? Milyen típusú információk gyűjtésére kerül sor? A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatással összhangban az upstream vállalatok számára azt javasoljuk, hogy az ásványok bányászata, feldolgozása, szállítása és kereskedelme kapcsán azonosítsák ezen folyamatok helyszíneit, résztvevőit és körülményeit (ideértve azt is, hogy történtek-e súlyos visszaélések). A vállalatoknak érdemes magát a kockázateértékelést is publikálni, kellő

figyelmet fordítva az üzleti titoktartásra és egyéb, a versennyel vagy biztonsággal kapcsolatos szempontokra.

- *Kockázatkezelés* – A vállalatokat arra ösztönözzük, hogy a kockázatmérséklési tervhez csatoljanak egy, a kockázatmérséklési stratégiát összefoglaló jelentést. Milyen lépések történnek a gyermekmunka kockázatának kezelésére? Hová rangsorolja a vállalat a gyermekmunka legrosszabb formáinak kezelését? Milyen intézkedéseket tesz a vállalat, ha a beszállítóival kapcsolatban emberi jogi jogsértések elkövetéséről szerez tudomást? Milyen határidőket szab meg a jogsértés orvoslását szolgáló intézkedések megvalósításának biztosítására? Hogyan kerülnek bevonásra a helyi önkormányzatok és közösségi tagjai közül kikerülő érdekelték? Hogyan méri az előrehaladást?
- *Jelentések* – A vállalatok megoszthatják egymás között az ellátási láncokban részt vevő kohókra és finomítókra vonatkozó vizsgálati jelentéseket és végezhetnek ezeknél közös ellenőrzéseket, illetve részt vehetnek minden egyéb, a gyermekmunka kockázatával leginkább érintett ellátásilánc-szegmenst célzó ellenőrzésben. A finomítók és kohók közzétehetik a kellő gondosságot célzó törekvéseikről készült, harmadik felek által készített ellenőrző vizsgálatok jelentéseit. A jelentéseknek figyelembe kell venniük az üzleti titoktartást és egyéb, a versennyel és biztonsággal kapcsolatos szempontokat.

Megjegyzések

1. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás *II. melléklete, Az ellátási lánc tekintetében követendő szakpolitika modellje* című dokumentum 1. pontjának iii) alpontja a gyermekmunka legrosszabb formáira súlyos emberi jogi visszaélésként hivatkozik. „A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből való beszerzés vagy az azokban végzett tevékenység során semmilyen fél részéről nem toleráljuk az alábbiakat, illetve azokból nem szerzünk hasznot, azokhoz nem járulunk hozzá és azok elkövetését nem mozdítjuk elő: a gyermekmunka legrosszabb formái.”
2. Lásd az ILO 182. számú, a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról szóló Egyezményét (1999).
3. A gyermekmunkát nem szabad összekeverni a „fiatalkorúak foglalkoztatásával”; a fiatalokat az alsó korhatár elérését követően be lehet vezetni a tisztességes munka világába, de ilyen esetben is védelemre van szükségük a veszélyes munkával és más, a gyermekmunka legrosszabb formái közé tartozó körülményekkel szemben.
4. Lásd: www.ilo.org.
5. Egyes fejlődő országokban az alsó korhatár 14 év, de ezek kivételes esetek.
6. Az ILO 138. számú Egyezménye
7. ILO, Child Labour in the mining sector [*ILO, Gyermekmunka a bányászati ágazatban*].
8. A kisipari és kisméretű bányászatból történő beszerzéssel kapcsolatos további információk az OECD Gyakran ismételt kérdések a felelős ellátási láncról a kisipari és kis méretű aranybányászat terén című dokumentumban találhatók
9. A.G. Fassa: Health benefits of eliminating child labour [*A gyermekmunka megszüntetésének egészségügyi előnyei*] (Genf, ILO, 2003).
10. Lásd: www.dol.gov.
11. US Department of Labor, List of Goods Produced by Child Labor and Forced Labor [*Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériuma, Gyermekmunka és kényszermunka útján előállított termékek listája*].
12. Lásd: www.dol.gov.
13. Az ILO 182. számú, a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról szóló Egyezménye.
14. Az ILO gyermekmunkával kapcsolatos egyezményei és ajánlásai
15. ILO-IPEC Guidelines for Developing Child Labour Monitoring Processes [*Útmutató a gyermekmunka nyomon követését szolgáló folyamatok fejlesztéséhez*] (2005); Siddiqi, Faraaz és Patrinos, Harry Anthony: Child Labour: Issues, Causes and Interventions [*Gyermekmunka: problémák, okok és intervenciók*]. Human Capital and Development Operations Policy [*Emberi erőforrás és fejlesztési műveleti politika*], HCO Working Papers. További információk találhatóak a USDOL Findings on the Worst Forms of Child Labor [*A gyermekmunka legrosszabb formáival kapcsolatos megállapítások*] című, évente kiadott jelentésében, ami a gyermekmunka legrosszabb formáinak jogalkotás, végrehajtási mechanizmusok, szakpolitikai modellek és szociális programok útján való felszámolására irányuló törekvésekre fókuszál a világ 137 különböző országban és térségében. A jelentés egyben bemutatja a gyermekmunka legrosszabb formáinak elterjedtségével kapcsolatos megállapításokat, konkrét kormányzati intézkedéseket célzó javaslatokat tesz, és különálló országértékeléseket is tartalmaz. (www.dol.gov).
16. „Az ásványok kitermelésével, szállításával és kereskedelmével kapcsolatos súlyos visszaélések tekintetében: 1. A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből való beszerzés vagy az azokban végzett tevékenység során semmilyen fél részéről nem toleráljuk az alábbiakat, illetve azokból nem szerzünk hasznot, azokhoz nem járulunk hozzá és azok elkövetését nem mozdítjuk elő: ...iii) a gyermekmunka legrosszabb formái”; Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás, *II. melléklet, Az ellátási lánc tekintetében követendő szakpolitika modellje*.

17. Számos országban a veszélyes gyermekmunka fogalmát a nemzeti jogszabályokban, vagy a munkavállalók és a munkáltatók szervezeteit és a kormányt egyaránt bevonó társadalmi párbeszéd útján határozzák meg. Ha nem áll rendelkezésre a veszélyes tevékenységek listája, a vállalat tanácsot kérhet az ILO-tól, egészségügyi szakemberektől, illetve egészségvédelmi és biztonsági szakértőktől.
18. A nemzeti jogszabályok betartása a vállalatok elsődleges kötelezettsége. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás nem helyettesíti, illetve nem írhatja felül a nemzeti jogszabályokat és előírásokat. Noha a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás számos esetben túlmutat a jogszabályokon, nem hozhat egy vállalatot olyan helyzetbe (és ez nem is célja), ahol az egymásnak ellentmondó követelményekkel szembesül. Ugyanakkor azokban az országokban, amelyekben a nemzeti jogszabályok ellentmondanak az útmutatás alapelveinek és normáinak, a vállalatok törekedjenek arra, hogy ezen alapelveket és normákat a lehető legnagyobb mértékig tiszteletben tartsák, amennyire ez a nemzeti jog megsértése nélkül lehetséges. Nagyon valószínűtlen, hogy a vállalatok az alsó korhatár tekintetében a nemzeti jogszabályi követelményeknél szigorúbb normák betartásakor ellentmondó követelményekkel szembesülnek.
19. További részletek a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás I. mellékletének 1. lépésénél olvashatók. Stabil vállalatirányítási rendszerek létrehozása. Az ellátási lánc egyes szereplőire szabott, részletes javaslatok a kiegészítő anyagok mindegyikében az 1. lépés C pontja alatt találhatók.
20. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban az 1. lépés C pontja példákat kínál olyan dokumentációtípusokra, amelyeket a különféle upstream vállalatoknak, így a helyi ásványexportőröknek, a nemzetközi koncentráumkereskedőknek, a kohóknak és finomítóknak javasolt összegyűjteni és megosztani downstream vásárlóikkal és/vagy más intézményesített mechanizmusokkal.
21. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás szerint az olyan kisipari és kisméretű kitermelők, mint az egyének, az informális munkacsoportok vagy közösségek esetében nem elvárható a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatásban megfogalmazott kellő gondosság, az azonban igen, hogy továbbra is vegyenek részt az ügyfelek által alkalmazott, kellő gondosságot célzó elvek megvalósításában, és tegyék hivatalossá a működésüket, hogy a későbbiekben a kellő gondossági elvek mentén végezhesék tevékenységüket.
22. A bizonyítékokon alapuló megközelítés azt jelenti, hogy a vállalati kockázatértékelés következtetéseit igazolható, megbízható, naprakész bizonyítékokkal kell alátámasztani, amelyet a helyszíni értékelő csoport által elvégzett helyszíni kutatás révén kell elérni. További részletek a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás Az önra, tantálra és volfrámra vonatkozó kiegészítésének függelékében, az *Útmutató az upstream vállalati kockázatértékeléshez* című dokumentumban találhatók.
23. A figyelmeztető jelzések olyan jelek, amelyek megindítják a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás alkalmazását. A figyelmeztető jelzések által érintett helyszínek, beszállítók és körülmények típusainak részletezése megtalálható a Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás 33., 79. és 80. oldalain.
24. Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei (Irányelvek), II. fejezet: Általános elvek, 11. és 12. pontok. Az Irányelvek értelmében a vállalat „okozza” a káros hatást, amennyiben ok-okozati viszony áll fenn a vállalat tevékenysége, termékei vagy szolgáltatásai, illetve a káros hatás között. Az okozatiság megvalósulhat akár tevőleges magatartás, akár mulasztás (vagyis a tevőleges magatartás elmaradása) révén is. A káros hatáshoz való „hozzájárulás” lényeges közrehatásként értelmezendő, vagyis olyan tevékenységként, ami káros hatást okoz, annak bekövetkeztét elősegíti, vagy ami egy másik szervezetet káros hatás okozására ösztönöz. Egy vállalat akkor is „hozzájárul” a káros hatáshoz, ha annak bekövetkeztét a vállalat és egy másik szervezet tevékenysége együttesen idézi elő. A vállalat működése, termékei vagy szolgáltatásai „közvetlenül összefügghetnek” egy káros hatással egy üzleti kapcsolaton keresztül is. Ez a kifejezés

igen tág értelmezése, ami az üzleti kapcsolatokkal, így például a vállalat ellátási láncával összefüggő káros hatásokat is lefed.

25. Az OECD Multinacionális vállalatokra vonatkozó irányelvei, II. fejezet: Általános elvek, Magyarázat az „Általános elvek” fejezethez, 14. pont „A lehetséges hatások megelőzendők vagy mérséklendők, míg a tényleges hatások orvoslással kezelendők.”
26. A Kellő gondosságról szóló OECD útmutatás, II. melléklet, 2. pont „A súlyos visszaélésekkel kapcsolatos kockázatkezelés tekintetében”.
27. Lásd Child Labour Platform [Gyermekmunka platform], 2010-2011. jelentés, 69. oldal, The Sustainable Trade Initiative [Kezdeményezés a Fenntartható Kereskedelemért] (IDH).
28. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a probléma kezelésének leghatékonyabb módjai az érdekelttek széles körével való, a teljes ellátási láncot bevonó együttműködés, kiegészítve a gyermekek védelmének átalakítását és a közösségben betöltött szerepük átértékelését célzó, alulról szerveződő „felelősségvállalással”.
29. Lásd az UNICEF „Az érdekelttek gyermekjogi ügyekbe való bevonása” címen megfogalmazott eszköztárát.
30. Lásd a további információkat az USDOL által a gyermekmunka kezelésének érdekében finanszírozott projektekről (www.dol.gov).

I. MELLÉKLET:

A gyermekmunka legrosszabb formáival kapcsolatos releváns nemzetközi jogi normák

A gyermekmunkával kapcsolatos nemzetközi jogszabályok és szakpolitikai modellek azon a meggyőződésen alapulnak, hogy minden gyermek, mint emberi lény, veleszületett méltósággal és értékkel bír. Továbbá, hogy a gyermekmunka legrosszabb formáinak hatékony eltörlése azonnali és átfogó intézkedést igényel, figyelembe véve az ingyenes alapfokú oktatás jelentőségét, az érintett gyermekek valamennyi, ilyen jellegű munkából való kiemelésének, rehabilitációjának és társadalmi integrációjának szükségességét, hogy mindeközben a családjaik szükségleteinek kielégítéséről is gondoskodni kell.

A gyermekmunka definíciójának forrásai az Egyesült Nemzetek Egyezménye a gyermek jogairól, az ILO 138. számú Egyezménye (Egyezmény a foglalkoztatás alsó korhatáráról) és az ILO 182. számú Egyezménye (Egyezmény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról) (lásd az A.1 jelű táblázatot). Az ILO értelmezésében a gyermekmunka alatt olyan munka értendő, (i) ami szellemileg, fizikailag, társadalmilag és erkölcsileg veszélyes és ártalmas a gyermekekre nézve; (ii) ami akadályozza a gyermekek oktatásban való részvételét, mivel megfosztja őket a lehetőségtől, hogy iskolába járjanak, vagy az iskola idő előtti elhagyására kényszeríti őket, vagy azt követeli meg, hogy a gyermekek rendkívül hosszú munkaidő és nehéz munka végzése mellett járjanak iskolába; (iii) amit az alsó korhatár (15 év) alatti gyermekek végeznek.

I. A GYERMEKMUNKA LEGROSSZABB FORMÁIRA VONATKOZÓ, RELEVÁNS NEMZETKÖZI NORMÁK

A.1. táblázat A gyermekmunka definíciói

	A gyermekek munkavállalásának alsó korhatára	Lehetséges kivételek fejlődő országok esetében
Veszélyes munka Olyan munkát, ami veszélyeztetheti a gyermekek fizikai, szellemi vagy erkölcsi egészségét, illetve erkölcsi fejlődését, 18 éven aluli személy nem végezhet	18 <i>16, szigorú feltételek mellett</i>	18 <i>16, szigorú feltételek mellett</i>
Alapvető korhatár A munkavállalás alsó korhatára nem lehet alacsonyabb, mint a kötelező oktatás befejezésének megfelelő életkor, és semmilyen esetben sem lehet alacsonyabb, mint 15 év.	15 <i>a nemzeti szabályozástól függ</i>	14 <i>a nemzeti szabályozástól függ</i>
Könnyű munka A 13 és 15 év közti gyermekek végezhetnek könnyű munkát, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti egészségüket vagy biztonságukat, illetve nem hátráltatja az oktatásukat, szakképzési orientációjukat vagy képzésüket.	13-15 <i>a nemzeti szabályozástól függ</i>	12-14 <i>a nemzeti szabályozástól függ</i>

1. A munkavállalás alsó korhatárát általában a nemzeti jogszabályok határozzák meg, amelyeket tiszteletben kell tartani. A nemzetközi normák értelmében az alsó korhatárt legalább 15 évben kell megállapítani, mivel általában ebben az életkorban ér véget az iskolakötelezettség. Kivételek engedhetők a képzés keretében végzett munka és a 13 éves kort követően végzett, a tankötelezettség teljesítését nem befolyásoló könnyű munka esetében. Fejlődő országok esetében az előírt alsó korhatár általában 14 év, illetve 12 év könnyű munka esetében. Azonban egyes országok (például Brazília, Kína és Kenya) saját kezdeményezésükre 16 éves életkorban határozták meg az alsó korhatárt. További információk a USDOL *A gyermekmunka legrosszabb formáival kapcsolatos megállapítások* (www.dol.gov) című dokumentumában találhatók.

Forrás: www.ilo.org.

A **gyermekmunka legrosszabb formáit** az ILO 182. számú, a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról szóló Egyezményének 3. cikke definiálja. Az Egyezmény, ami a gyermeket a nemzetközi fogalom meghatározásnak megfelelően 18 év alatti személyként értelmezi, a következőket érti a gyermekmunka legrosszabb formái alatt:

- A rabszolgaság vagy a rabszolgasághoz hasonló gyakorlat valamennyi formáját, úgymint a gyermekek adásvételét és a gyermekkereskedelmet, az adósrabszolgaságot és jobbgyságot, valamint a kényszer- vagy kötelező munkát, ideértve a gyermekek kényszer- vagy kötelező sorozását fegyveres konfliktusokban való bevetésük érdekében.
- Egy gyermek prostitúció, pornográfia-készítés vagy pornografikus előadás céljára történő használatát, vásárlását vagy felajánlását

- Egy gyermek illegális tevékenységre, különösen a vonatkozó nemzetközi szerződések szerint meghatározott kábítószer előállítására és az azokkal való üzérkedésre történő használatát, vásárlását és felajánlását
- Olyan munkát, amely jellegénél fogva, vagy azon körülményektől fogva, amely között azt végzik, valószínűleg veszélyezteti a gyermekek egészségét, biztonságát vagy erkölcsét

Az ILO 138. számú, a foglalkoztatás alsó korhatáráról szóló Egyezménye a gyermekek munkavállalásának alsó korhatárát 15 évben állapítja meg, valamint számos védelmi intézkedést tartalmaz az ilyen dolgozó gyermekek tekintetében.¹ A 15 éves alsó korhatár kizárólag olyan munkákra vonatkozik, amelyek nem minősülnek a gyermekmunka legrosszabb formái közé tartozónak (ezek végzése ugyanis tiltott 18 éven aluli személyek számára). A vállalatok a nemzetközi jog értelmében kötelesek tiszteletben tartani az Egyezményekben meghatározott jogokat a gyermekmunka minden formájának kezelése érdekében. Minden, egy gyermeknek a gyermekmunka legrosszabb formáitól való megmentését célzó intézkedésnek kerülnie kell, hogy a gyermeket más gyermekmunkába taszítsa, ideértve az ILO 138. számú Egyezménye által a munkavállalás tekintetében megszabott alsó korhatár megsértését is. A 182. számú Egyezmény (7. cikk (2) bekezdés (c) pont) értelmében kötelező a gyermekmunka legrosszabb formáiból kiemelt gyermekek számára az oktatáshoz (vagy, életkoruknak megfelelően, képzéshez) való hozzáférést biztosítani. Az Egyesült Nemzetek Egyezménye a gyermek jogairól a gyermekeket hivatott védeni a gazdasági kizsákmányolástól, a fizikai és szexuális erőszaktól, valamint a környezetszennyezéstől, valamint előírja a gyermekek oktatáshoz való jogát.² Két további nemzetközi jogszabály biztosít védelmet kifejezetten a gyermekkereskedelemmel, a kényszermunkával, illetve a gyermekek adásvételével szemben.³

A kisipari bányászatban számos veszélyesnek minősülő tevékenység van, hiszen ez a fajta bányászat sokszor föld alatti, illetve víz alatti munkavégzéssel, nehéz terhek mozgatásával, veszélyes gépekkel és eszközökkel, valamint olyan mérgező kémiai anyagokkal történő munkavégzéssel jár, mint a higany és a cián. A veszélyes gyermekmunka ILO szerinti definíciójába beleértendő az „olyan egészségtelen környezetben végzett munka, aminek során a gyermek például veszélyes szereknek, anyagoknak vagy folyamatoknak, illetve az egészségére ártalmas hőmérsékletnek, zajszintnek vagy vibrációnak lehet kitéve”⁴.

1. Az ILO 138. számú Egyezménye

2. Egyezmény a gyermek jogairól, 24., 28., 32., 34., 39. cikkek

3. Az Egyesült Nemzetek nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményét kiegészítő, az emberkereskedelem, különösen a nőkkel és gyermekekkel való kereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyv; a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív Jegyzőkönyv.

4. Az ILO 190. számú Ajánlása a 182. számú Egyezményhez, II. rész (Kockázatos munka), 3 (d) cikk.

II. MELLÉKLET

Források (nem teljes körű lista)

OECD-anyagok

- A konfliktusok által érintett és nagy kockázatot jelentő térségekből származó ásványok felelős ellátási lánc tekintetében követendő kellő gondosságról szóló OECD útmutatás
- OECD Gyakran ismételt kérdések a felelős ellátási láncról a kisipari és kisméretű aranybányászat terén
- OECD Ásványokkal kapcsolatos végrehajtási programja, elsődleges honlap

Nemzetközi jogszabályok és egyezmények

- Az Egyesült Nemzetek Egyezménye a gyermek jogairól
- ENSZ Globális Megállapodás
5. alapelv a gyermekmunkáról
- A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 182. számú Egyezménye
Egyezmény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről, 1999
- A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 190. számú Ajánlása
Ajánlás a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról, 1999
- A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 138. számú Egyezménye
Egyezmény a foglalkoztatás alsó korhatáráról, 1973

Egyéb eszközök és források

- Better Sourcing Program
- International Programme on the Elimination of Child Labour [*A gyermekmunka felszámolására irányuló nemzetközi program*] (IPEC)
- Az ILO-IPEC országokénti áttekintő adatbázisa
- ILO-IOE Child Labour Guidance Tool [*Az ILO-IOE Gyermekmunkával kapcsolatos útmutatója vállalkozások számára*] (2015)
- International Cocoa Initiative [*Nemzetközi Kakaó Kezdeményezés*]

- International Institute for Environment and Development [*Nemzetközi Környezetvédelmi és Fejlesztési Intézet (IIED)*]
- Az ITRI [*Nemzetközi Ónbányászati Szövetség*] Tin Supply Chain Initiative [*Ón Ellátási Lánc Kezdeményezés*] (iTSCI) incidensjelentései (ónbányák, online elérhető éves összefoglalók)
- National Resource Governance Institute [*Nemzeti Erőforrásgazdálkodási Intézet*] bányászati szektorhoz kapcsolódó eszközei
- National Resource Government Institute Standards Guidance [*A Felelős Ékszerészeti Tanács normákra vonatkozó útmutatása*] (2013)
Section COP 17 on child labour [17. számú gyakorlati kódex a gyermekmunkáról]
- Save Act Mine – online adatbázis a Kongói Demokratikus Köztársaság bányáiról
- The Consumer Goods Forum [*Fogyasztási Cikk Fóruma (CGF)*]
- UNICEF - A gyermekmunkával kapcsolatos forrásanyagokról szóló útmutató
- Az UNICEF gyermekjogi jelentése (2015)
- Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériumának Nemzetközi Munkaügyi Irodája
- Az Egyesült Államok Munkaügyi Minisztériumának Nemzetközi Munkaügyi Irodája
A felelősségteljes vállalkozások eszköztára

A gyermekmunkához és a bányászathoz kapcsolódó ügyekkel foglalkozó nemzetközi civil szervezetek

- Alliance for Responsible Mining
<http://responsiblemines.org/>
- Amnesty International
www.amnesty.org
- Berne Declaration
www.bernedclaration.ch
- Global Witness
www.globalwitness.org
- Human Rights Watch
www.hrw.org
- Natural Resources Defence Council
www.nrdc.org
- Pact
www.pactworld.org
- Plan International
<https://plan-international.org>
- Save the Children
www.savethechildren.net

II. FORRÁSOK

- Solidaridad
www.solidaridadnetwork.org
- Terre des Hommes
www.terredeshommes.org
- Somo
www.somo.nl
- World Vision International
www.wvi.org

Gyermekekkel dolgozó helyi civil szervezetek

- African Resources Watch – Kongói Demokratikus Köztársaság -
www.afrewatch.org
- BanToxics – Fülöp-szigetek
<http://bantoxics.org>
- Bon Pasteur – Kongói Demokratikus Köztársaság -
www.buonpastoreint.org/ic-fr
- Children's Voice – Kongói Demokratikus Köztársaság -
<http://children-voice.org>
- New Light Children Center Organization NELICO – Tanzánia -
<http://nelicotz.org>
- Fund for Environmental Action and Childhood - Kolumbia
[www.fondoaccion.org](http://fondoaccion.org)
- Mi Sangre Foundation - Kolumbia
<http://fundacionmisangre.org>

Példák a gyermekmunkával kapcsolatos projektekre

- ILAB-projektek a következő országokban:
 - Burkina Faso
 - Kolumbia
 - Ghána
 - Fülöp-szigetek
- ILAB globális projekt a munkahelyi biztonságról és egészségvédelemről – Mongóliára is kiterjed
- iTSCi- és Pact-projekt a gyermekmunka legrosszabb formáiról a kisipari és kisméretű bányászatban

mneguidelines.oecd.org/mining.htm

